

РЕФЕРАТ

Структура дипломної роботи: 95 стор., 26 рис., 16 табл., 16 формул, 59 використаних джерел літератури, 2 додатки.

ПРИБУТОК, УПРАВЛІННЯ, АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ, МЕТОДИ АНАЛІЗУ, ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ, ФАКТОРИ, МОДЕЛІ АНАЛІЗУ, СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ, ФОРМАЛІЗАЦІЯ, МЕТОДИКА АНАЛІЗУ, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ПРИБУТКОВІСТЬ.

Об'єктом дослідження є процеси управління та аналізу прибутковості банку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти вдосконалення управління прибутковістю АТ «Ощадбанку».

Метою дипломної роботи є пошук шляхів вдосконалення управління прибутковістю банку та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності методики його аналізу

В дослідженні використані загальнонаукові методи: горизонтальний, вертикальний, табличний, графічний, порівняльний, структурний аналіз, метод групування, а також метод коефіцієнтів.

Основний науковий результат дослідження полягає у застосуванні методики, яка на основі економіко-статистичних методів, дозволяє як відібрати впливові фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, так і кількісно інтерпретувати їхню дію.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ БАНКУ	7
1.1. Економічна сутність прибутку банку та його основні функції.....	7
1.2. Класифікація прибутку банку та фактори впливу на нього	16
1.3. Механізм управління прибутковістю банку	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ АТ «ОЩАДБАНКУ»	43
2.1. Загальний аналіз прибутку банківської системи та АТ «Ощадбанку»	43
2.2. Загальний аналіз прибутковості АТ «Ощадбанку»	49
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ БАНКУ	58
3.1. Дослідження основних систем, форм та методів аналізу прибутковості банку	58
3.2. Формалізація впливу факторів на прибуток банку	69
3.3. Використання методу стрес-тестування в управлінні прибутком банку	79
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	96

ВСТУП

За ринкових умов якість управління прибутком визначає стійкість та конкурентоспроможність банківської установи на ринку фінансових послуг, а також можливість стратегічного розвитку. Так, в умовах жорсткої конкуренції щорічно діяльність досить значної частини банків України виявляється збитковою, що ставить під загрозу перспективи їх подальшого функціонування. Відповідно, необхідність зростання показників фінансової результативності зумовлює потребу в розробці та впровадженні ефективного механізму управління прибутком банків

Необхідно зазначити, що аналізу проблем управління прибутком, які склалися у сфері банківської діяльності у кризовий та посткризовий періоди, приділяється значна увага вітчизняними дослідниками, серед яких О. Барановський, О. Васюренко, О. Дзюблюк, Ю. Заруба, Г. Карчева, В. Пантелєєв, Л. Петриченко, О. Романенко, Н. Слав'янська, Н. Шелудько інші.

Об'єктом дослідження є процеси управління та аналізу прибутковості банку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти вдосконалення управління прибутком АТ «Ощадбанку».

Метою даної роботи є пошук шляхів вдосконалення управління прибутковістю банку та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності методики його аналізу.

Відповідно до мети було поставлено такі завдання:

- проаналізувати наукові підходи до визначення поняття «прибуток» та його основні функції;
- розкрити сутність основних видів прибутку та фактори впливу на нього;
- визначити механізм управління прибутком банку;

- дослідити сучасний стан банківської системи що рівня її прибутковості;
- проаналізувати складові елементи прибутку банку та оцінити рівень прибутковості АТ «Ощадбанку»;
- оцінити існуючі методи та моделі аналізу прибутковості банку;
- запропонувати вдосконалену методику формалізації впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на прибутковість АТ «Ощадбанку» .

Основний науковий результат дослідження полягає у застосуванні методики, яка на основі економіко-статистичних методів, дозволяє як відібрати впливові фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, так і кількісно інтерпретувати їхню дію.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ БАНКУ

1.1. Економічна сутність прибутку банку та його основні функції

На сучасному етапі розвитку українського суспільства спостерігаються складні економічні процеси та суттєві зміни в діяльності банківських установ, що зумовило необхідність вирішення питання їх прибутковості [35].

Мета діяльності банку, як і кожного суб'єкта господарювання, полягає в отриманні прибутку. Банківський прибуток як економічна категорія характеризується традиційними підходами, хоча наявні окремі особливості з огляду на специфіку діяльності [42].

Концепція прибутку як економічної категорії зазнала значних змін і розвитку. Виходячи з результатів проведеного авторами [20] дослідження, можна виділити такі теоретичні концепції, які не виключають, а доповнюють одна одну (рис. 1.1):

теорія, що визначає прибуток як результат ринкової нерівноваги;

теорія, що визначає прибуток як прояв монопольної влади;

теорія, що визначає прибуток як результат четвертого фактора виробництва – “підприємницького таланту”, і відповідно наявності доходу у власника даного фактора – підприємницького прибутку;

теорія прибутку як результат здійснення нововведень [30].

У ретроспективному плані розвиток теорії прибутку здійснювався за двома провідними напрямками – компенсаторним та функціональним.

Компенсаторна теорія пояснює походження прибутку як винагороду, плату підприємцю, власникам підприємства за вкладений капітал, прийняття ризику, а також успішне виконання економічних та управлінських функцій.

Згідно функціональній теорії, яка належить до об'єктивних концепцій, у яких визначальна роль у створенні прибутку відведена економічному

середовищу: монопольному становищу підприємства, кон'юнктурному та інституціональному поясненню виникнення прибутку.

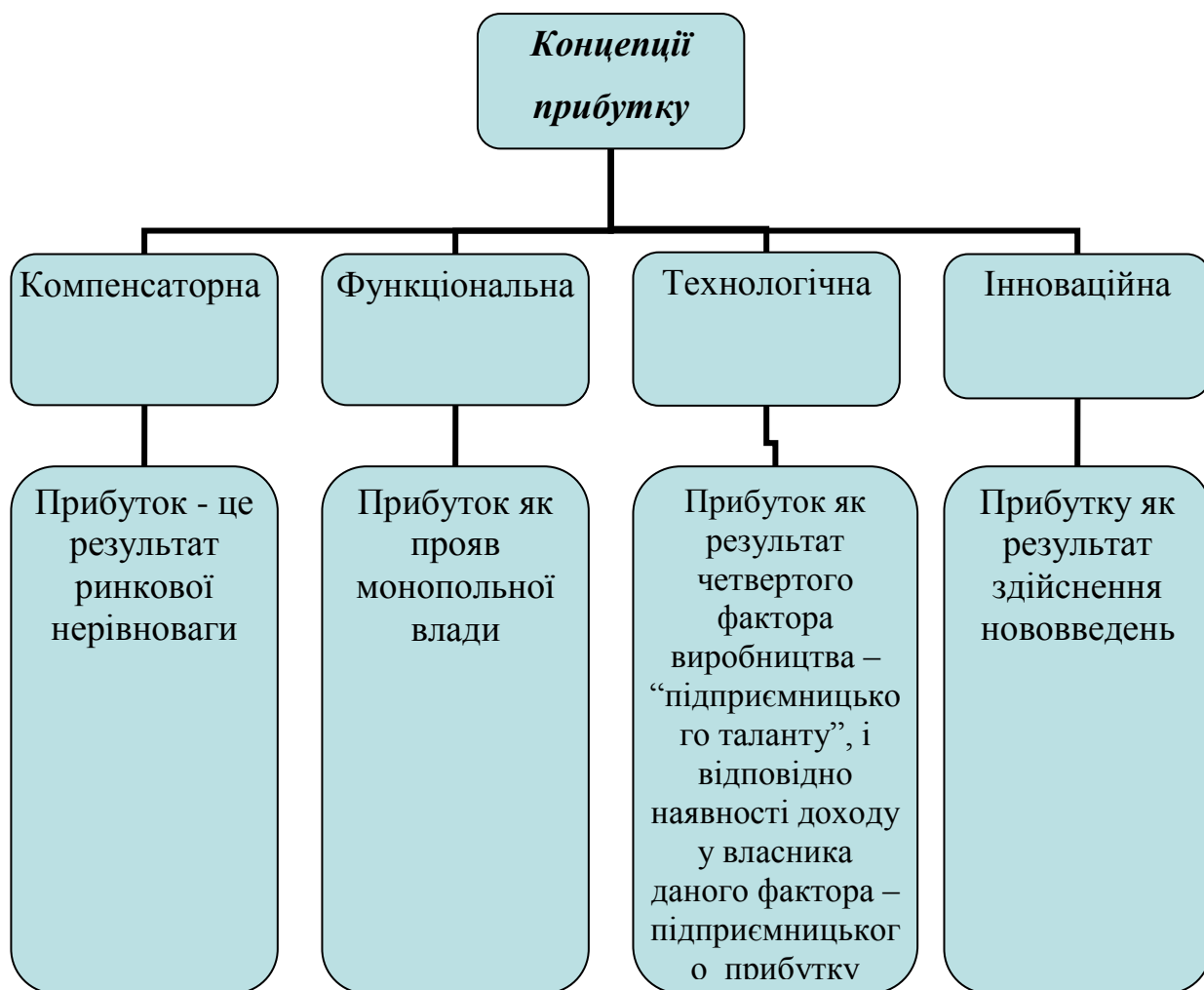

Рис. 1.1. Теоретичні концепції прибутку

Концепції сутності та характеру прибутку доповнюються технологічними та інноваційними теоріями (див. рис. 1.1). Зміст їх полягає у тому, що прибутковість, вища за середній рівень, пояснюється результатами застосування новітніх методів виробництва й різних нововведень. Новітні методи управління, маркетингу, сучасні програми фінансування та обліку сприяють збільшенню обсягів продажу вдосконалених або нових товарів. Саме це і породжує різницю між існуючими цінами і витратами, зниження яких генерує прибуток.

Практика підтверджує можливість отримання надприбутків тими компаніями, діяльність яких ґрунтується на інноваційній стратегії –

впровадженні новинок у масове виробництво. Але переваги технічного прогресу окремої фірми поступово нівелюються. Це відбувається тоді, коли аналогічну продукцію починають виготовляти конкуренти компанії [20].

Для визначення доцільних напрямів управління прибутковістю банку слід спочатку дослідити сутність прибутку як економічної категорії. Визначення сутності прибутку як економічної категорії має важливе значення для управління процесами його формування, виявлення факторів, що впливають на його величину, дає знання, необхідні для розробки заходів щодо збільшення прибутку, його максимізації і перспективного планування [36].

Проведені дослідження встановили, що вчені мають різні точки зору щодо визначення сутності прибутку (табл. .1.1).

Таблиця 1.1

Різні підходи до визначення поняття «Прибуток банку»

Автор	Наукова думка	Підхід
Вовчак О.	фінансовий результат діяльності банку, який розраховується як різниця між його доходами та витратами	результат фінансово-господарської діяльності
Стойко О.	різниця між доходами та витратами банку	результат фінансово-господарської діяльності
Мороз А.	перевищення їх доходів над витратами	результат фінансово-господарської діяльності
Стельмах В.	перевищення доходів банку над витратами (різниця між ними) до сплати податку на прибуток	результат фінансово-господарської діяльності
Міщенко В.	те, без чого банк не може існувати, без чого втрачається зміст його економічного обслуговування	результат фінансово-господарської діяльності

Автор	Наукова думка	Підхід
Алексеюк Л.	форма доходу підприємця, який вкладає власний капітал з метою досягнення окремого комерційного успіху, у той же час прибуток є визначеною платою за ризик здійснення підприємницької діяльності	винагорода за ризик
Тиркало Р.	різниця між валовими доходами банку та витратами результат фінансово	результат фінансово-господарської діяльності
Бланк І.	втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі	здійснення діяльності винагорода за ризик
Криклій О., Маслак. Н	основне та найдешевше джерело фінансування потреб суб'єкта господарювання у капіталі.	джерело самофінансування

Узагальнюючи усі ці підходи прибуток можна визначити як кінцевий фінансовий результат, який має грошову форму, певною мірою є винагородою за здійснений ризик та є підсумком ефективного управління діяльністю банку. Прибуток є вартісним показником і характеризує лише ту частину доходу яка звільнена від витрат, що були понесені в процесі діяльності банку. Прибуток виступає найважливішим чинником прибутковості банку [36].

Більша частка авторів [6; 8; 23] єдині у своєму підході та розглядають прибуток як «частину додаткової вартості продукту, що реалізується фірмою,

яка залишається після покриття витрат виробництва. Відокремлення частини вартості продукції у вигляді витрат виступає в грошовому виразі як собівартість продукції. Додатковий продукт – це вартість, створювана виробниками понад вартість необхідного продукту. Додатковий продукт властивий усім суспільно-економічним формаціям і є однією з важливих умов їх успішного розвитку».

Прибуток – це перетворена, похідна форма додаткової вартості, яка за кількісним аспектом є різницею між ціною товару і витратами капіталу на її виробництво [22].

Прибуток – це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Фірма отримує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набуде грошової форми [12].

Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту. Прибуток – це форма прояву вартості додаткового продукту.

У міжнародній фінансовій практиці при визначенні прибутку базуються або на фінансовій, або на фізичній концепції капіталу. Відповідно до фінансової концепції прибуток вважається отриманим, якщо фінансова (грошова) сума чистих активів наприкінці періоду перевищує фінансову (грошову) суму чистих активів на початку періоду після вирахування всіх розподілів і внесків власників протягом періоду.

Відповідно до фізичної концепції капіталу прибуток вважається отриманим, якщо фізична продуктивність або операційна здатність компанії в кінці періоду перевищує фізичну продуктивність на початку періоду після вирахування всіх розподілів і внесків власників протягом періоду.

Сутність прибутку як об'єкта обліку визначається у відповідних нормативних актах. Так, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [27].

Досліджуючи сутність поняття «прибуток банку», яке досить часто використовується в економічній літературі для відображення якості банківської діяльності, можна зробити висновок про те, що більшість вітчизняних науковців трактують його саме з точки зору бухгалтерського підходу. Це значно спрощує розуміння даної категорії.

Так, в енциклопедії банківської справи України за редакцією В. С. Стельмаха зазначено, що прибуток банку є перевищенням доходів банку над витратами (різниця між ними) до сплати податку на прибуток [14].

Банківська енциклопедія за редакцією професора А.М. Мороза дає таке визначення банківського прибутку: прибуток банків – це перевищення їх доходів над витратами [42].

Волкова І. А., Калініна О. Ю. розглядають прибуток як збільшення власного капіталу в результаті фінансово-господарської діяльності, крім вилучень частки засновників із капіталу [10].

У наведених трактуваннях акцентується на порядку визначення розміру прибутку. Даний підхід достатньо обґрунтований, втім він не може бути критерієм характеристики сутності поняття «прибуток» стосовно банків.

У результаті опрацювання теоретичного матеріалу щодо визначення сутності прибутку як економічної категорії, так і з позиції банківської діяльності, сформулювати визначення прибутку можна так: прибуток – це виражений у грошовій формі дохід власника на вкладений капітал, плата за працю, за ризик ведення підприємницької діяльності, який є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності [20].

Прибуток розглядається в трьох аспектах (рис. 1.2):

прибуток як вираження результату фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та винагорода за підприємницький ризик;

прибуток як вираження ефективного управління діяльністю суб'єкта господарювання;

прибуток як джерело самофінансування. При цьому чистий прибуток розглядається як відносно дешеве джерело фінансування потреби підприємства у капіталі і посідає основне місце у так званій ієрархії фінансування [28].

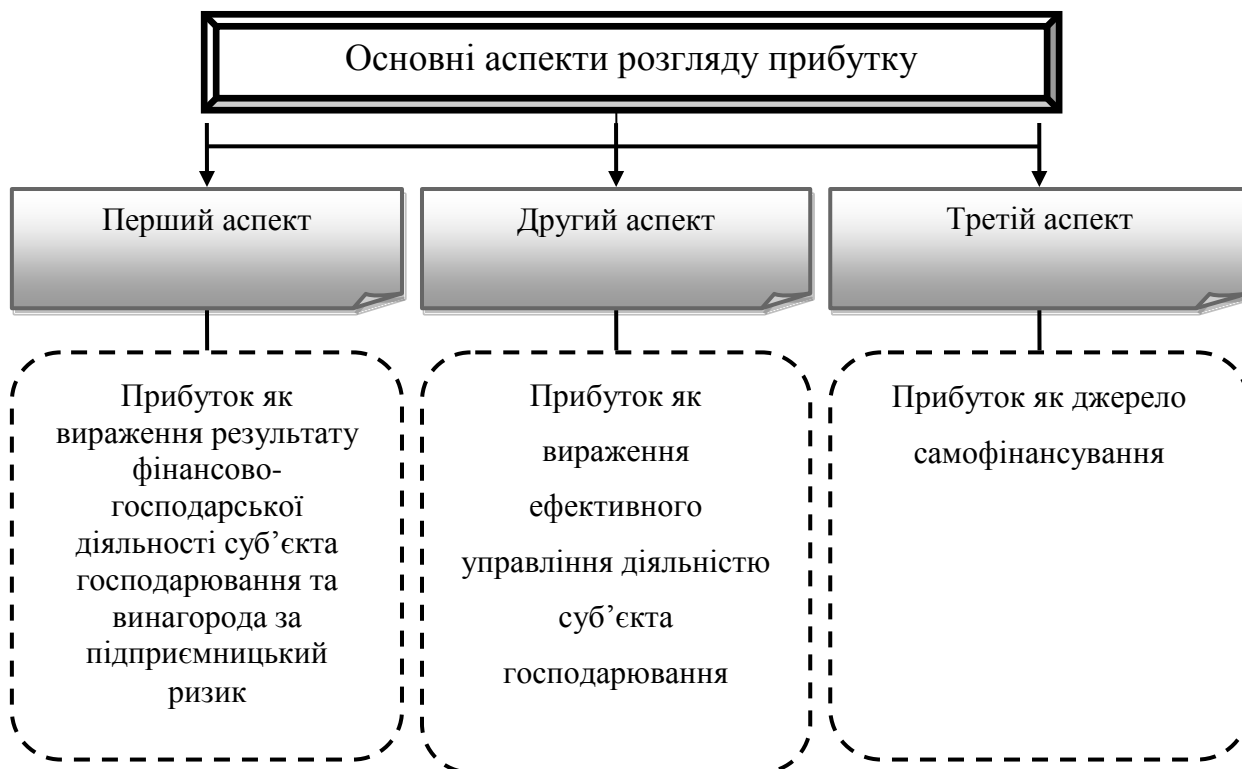

Рис. 1.2. Основні аспекти розгляду прибутку банку

Для визначення економічного змісту прибутку необхідно розкрити зміст функцій, що він виконує. До ключових функцій прибутку належать три функції: стимулююча, розподільча і оціночна або облікова (показник ефективності діяльності) [5].

Стимулююча функція прибутку полягає в тому, що прибуток використовується як в інтересах суб'єктів підприємництва, так і в інтересах їхніх працівників. Прибуток одночасно є і кінцевим фінансовим результатом господарської діяльності, і основним елементом його фінансових ресурсів, які необхідні для забезпечення розширення виробництва, науково-технічного і соціального заохочення працівників, виплати дивідендів, формування резервів тощо. Саме прибуток спонукає підприємницькі структури

впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу, які призводять до зниження витрат виробництва, підвищення його ефективності.

Розподільча функція прибутку полягає в тому, що через прибуток здійснюється регулювання розподілу ресурсів і доходів між суб'єктами господарської діяльності та галузями економіки.

Облікова функція прибутку або оціночна полягає в тому, що він необхідний елемент ціни товару. Отже, як і ціна, прибуток є засобом обліку суспільно необхідних витрат праці, що потрібні для забезпечення розширеного відтворення. Саме такий облік дає змогу визначити оцінку ефективності господарської діяльності. Тобто, прибуток є економічним показником оцінки господарської діяльності підприємницьких структур. Економічне значення прибутку полягає у тому, що він відображає кінцевий виробничо-фінансовий результат [43].

Водночас, на думку [20] з якою слід погодитися, потрібно зауважити, що стимулюючу чи розподільчу функції виконує будь-яка інша економічна категорія (ціна, заробітна плата та ін.). Показник ефективності діяльності взагалі не може виступати функцією, слугуючи суб'єктивним уявленням про економічне явище у формі певних розрахунків.

Отже, урахуванням вищезазначеного, слід зазначити, що дані функції (стимулююча, розподільча і оціночна) визначають роль прибутку в ринковій економіці. До дійсних функцій прибутку, які відповідають названим категоріям, автори [20] віднесли: міру ефективності суспільного виробництва, міру накопичення, засіб регулювання переливу капіталу (рис. 1.3).

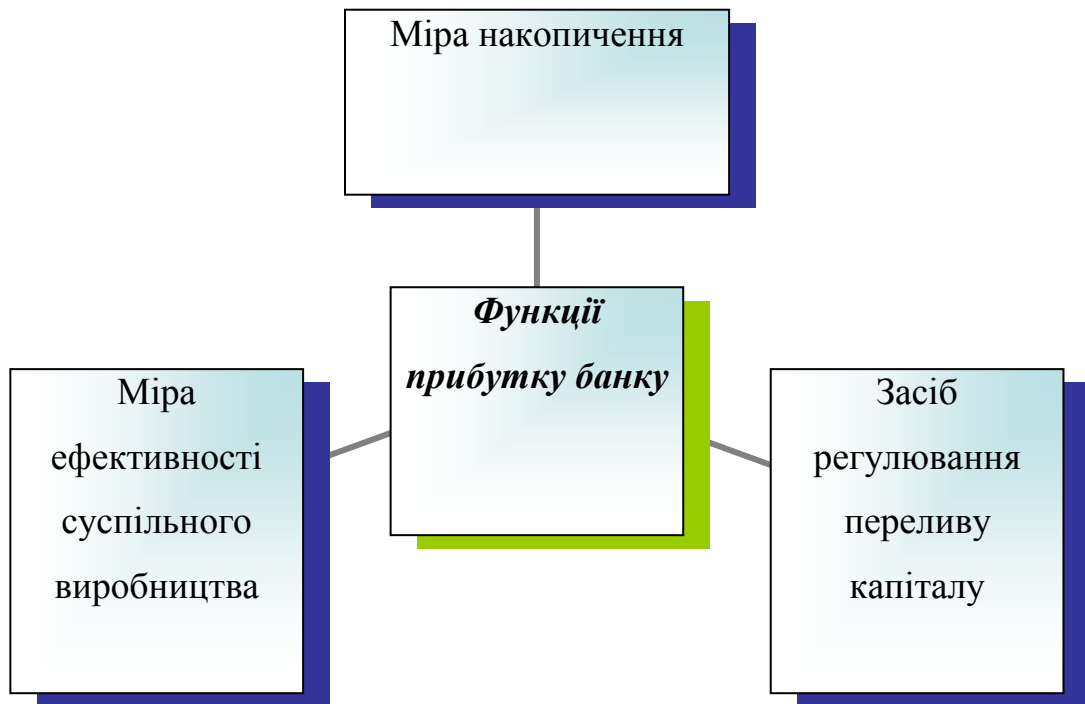

Рис. 1.3. Функції прибутку банку

Розглянемо сутність функцій більш детально. Прибуток перш за все виконує функцію міри ефективності суспільного виробництва, оскільки вона визначає кінцевий результат фінансово-господарської діяльності суб'єкта виробництва. У ринковій економіці вкладення капіталу в підприємство супроводжується певною оцінкою ефективності його функціонування. У протилежному випадку взагалі зникає стимул цієї економічної дії. В усі часи прибуток був ознакою компетентного управління трудовими, матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами, що знаходяться у розпорядженні компанії. У кінцевому випадку фінансові результати (валовий прибуток чи збиток) діяльності підприємств є основою валового внутрішнього продукту держави і відображають ефективність функціонування економіки країни.

Друга функція прибутку – є міра накопичення. У даній функції прибуток виступає джерелом суспільного виробництва на розширеній основі. Реальне забезпечення принципу самофінансування визначається отриманим прибутком. Якщо частка чистого прибутку, що залишається у розпорядженні

підприємства після сплати податків, буде недостатньою для фінансування розширення виробничої діяльності, науково-технічного і соціального його розвитку, матеріального заохочення працівників, то процес суспільного відтворення може взагалі зупинитися [20].

Виділяється також третє функція прибутку як засіб регулювання переливу капіталу (див. рис. 1.3.). Об'єктивно капітал знаходить таке місце в галузевій структурі, яке найбільш вигідне (різний рівень норми прибутку). Цей закон не знає ні господарських, ні державних кордонів. Тому у сучасній економіці можна спостерігати перелив капіталу не тільки між галузями всередині країни, але й між різними державами [20].

Функції прибутку виступають у взаємозв'язку та обумовлюють одна одну. Функція прибутку як засіб регулювання переливу капіталу створює умови, за яких певне підприємство і галузь можуть успішно розвиватися. Основу для цього розвитку створює функція міри накопичення, а функція міри ефективності економіки дає можливість визначити рівень цього розвитку [20].

1.2. Класифікація прибутку банку та фактори впливу на нього

З метою побудови ефективної системи управління прибутком банку необхідно провести його класифікацію. Якщо дослідити праці сучасних українських і зарубіжних економістів, присвячених дослідженню проблем управління прибутком банку, можна констатувати, що в даний час не сформовано єдиної думки про те, як можна і потрібно класифікувати прибуток банку.

Найбільш детальне дослідження ознак розподілу прибутку наведено у роботі Криклій О. А. і Маслак Н. Г. [20]. Також питання класифікації прибутку банку наведено у роботі [45]. В останній роботі розглядається вісім ознак класифікації прибутку: 1) за джерелами формування прибутку; 2) за

порядком визначення; 3) за методикою оцінки; 4) за метою визначення; 5) за періодом формування прибутку; 6) за характером виникнення; 7) за джерелами формування та 8) приналежністю.

Проте, найбільша та детальніша класифікація прибутку наведена у роботі [20], яка увібрала в себе усі попередні ознаки та доповнена іншими (табл. 1.2).

Розглянемо класифікаційні ознаки більш детально.

Перша ознака класифікації прибутку банку – джерела формування прибутку банку за основними видами діяльності (табл. 1.2).

Відповідно до цієї ознаки виділяють: 1) прибуток отриманий від комерційної діяльності; 2) прибуток від торгової діяльності та 3) прибуток від фінансової діяльності.

Комерційна діяльність банку – це діяльність із залучення та розміщення коштів і надання послуг з обслуговування, яка не пов'язана з торговими операціями банку та з управлінням активами і пасивами.

Таблиця 1.2

Класифікація прибутку банку

Класифікаційна ознака	Вид прибутку банку
Джерела формування прибутку банку за основними видами діяльності банку	Прибуток від діяльності з управління активами та пасивами Прибуток від комерційної діяльності банку Прибуток від торгової діяльності банку
Джерела формування прибутку, що використовуються в його обліку	Прибуток від операційної діяльності Прибуток від інвестиційної діяльності Прибуток від фінансової діяльності
Від порядку визначення	Обліковий прибуток Прибуток до оподаткування Прибуток після оподаткування Чистий прибуток Оподаткований прибуток
Від методики оцінки	Номінальний прибуток Реальний прибуток
Від мети визначення	Бухгалтерський прибуток Економічний прибуток

Класифікаційна ознака	Вид прибутку банку
Від розмірів	Мінімальний прибуток Цільовий прибуток Максимальний прибуток
Період формування прибутку, що розглядається	Прибуток попереднього періоду Прибуток звітного періоду Прибуток планового періоду
Характер використання прибутку	Прибуток банку, що капіталізується Прибуток банку, що споживається
За джерелом формування	Прибуток банку Прибуток філії, відділення Прибуток структурного підрозділу Прибуток центру фінансової відповідальності
За приналежністю	Прибуток клієнтських груп, клієнтів Прибуток за видами операцій Прибуток за продуктами Прибуток за окремими інструментами і портфелями

За результатами комерційної діяльності банки отримують процентний, комісійний прибутки та дивідендний дохід.

Процентний прибуток або чистий процентний дохід – це різниця між сумою отриманих банком процентних доходів від кредитних операцій, операцій з цінними паперами та похідними фінансовими інструментами і сумою понесених банком витрат на виплату процентів за залученими депозитами та запозиченими коштами.

Комісійний прибуток або чистий комісійний дохід – це різниця між сумою одержаних банком комісій і зборів та сумою сплачених ним комісій і зборів за отримані послуги.

Дивідендний дохід – дохід, який виникає у результаті використання банком цінних паперів з нефіксованим прибутком.

Торгова діяльність банку – діяльність з придбання або створення активів і пасивів з метою продажу в найближчій перспективі та/або для

отримання прибутку від короткотермінових коливань ціни або дилерської маржі (торгові операції), а також діяльність з хеджування торгових операцій.

За результатами торгової діяльності формується чистий торговельний дохід, який визначається на нетто-основі, тобто у згорнутому вигляді визначаються прибутки (збитки), які виникають у результаті:

- 1) купівлі і продажу торговельних цінних паперів та придбаних на продаж;
- 2) вибуття інвестиційних цінних паперів;
- 3) операцій в іноземній валюті.

Діяльність банку з управління активами і пасивами (див. табл. 1.2)– це діяльність з проведення фінансових операцій з метою підтримання ліквідності, оптимізації ризиків комерційної діяльності банку, хеджування таких ризиків, коригування валютних позицій банку, здійснення операцій, що належать до інвестиційної та фінансової діяльності банку.

За результатами діяльності з управління активами та пасивами банки отримують прибуток від участі в капіталі (прибуток від інвестицій в дочірні та асоційовані компанії).

Другою ознакою класифікації прибутку банку є джерелаформування прибутку. Відповідно до методики його обліку виділяють:

прибуток від операційної діяльності банку. Це прибуток від основної діяльності банку, що дає дохід, а також інших видів діяльності, що не є інвестиційними або фінансовими;

прибуток від інвестиційної діяльності банку. Це прибуток, що формується в результаті придбання і продажу довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не еквівалентні грошовим коштам.

прибуток від фінансової діяльності. Основні грошові потоки за яким пов'язані з забезпеченням банку ресурсами (залучення додаткового власного і запозиченого капіталу та його обслуговування). На перший погляд такий зміст грошових потоків не може впливати на прибуток банку.

Крім того, у процесі діяльності банку як власний, так і запозичений капітал може бути отриманий на більш або менш вигідних для банку умовах, що суттєво впливає на результати операційного або інвестиційного прибутку. Тому прибутком від фінансової діяльності необхідно вважати непрямий ефект від залучення власного та запозиченого капіталу на більш вигідних умовах, ніж середньоринкові. Крім того, в процесі фінансової діяльності може бути отриманий і прямий прибуток на вкладений капітал за рахунок використання ефекту фінансового важеля.

Згідно третьої ознаки класифікації прибутку банку (див. табл.1.2) розрізняють обліковий прибуток (прибуток від операцій), прибуток до оподаткування, прибуток після оподаткування, оподаткований та чистий прибуток.

Обліковий прибуток (прибуток від операцій) визначається як різниця між доходами (рахунки 6-го класу) та витратами (рахунки 7-го класу) відповідно до нормативних документів Національного банку України (1.1).

$$\text{Обліковий прибуток (ОП)} = \text{Доходи} - \text{Витрати} \quad (1.1)$$

В економічній літературі як синонім терміну “обліковий прибуток” досить часто використовують термін “балансовий прибуток”, що відповідає його економічному змісту та порядку визначення.

Прибуток до оподаткування розраховується як обліковий прибуток, скоригований за чистими витратами на формування резервів банку та на дохід (збиток) від довгострокових активів, призначених для продажу (1.2).

$$\text{ПДО} = \text{ОП} - \text{ФР} - \text{ДА}, \quad (1.2)$$

де ПДО - прибуток до оподаткування;

ОП – обліковий прибуток;

ФР – чисті витрати на формування резервів банку;

ДА – дохід від довгострокових активів.

Необхідність відображення відрахувань у резерви окремою статтею зумовлена їх винятковим впливом на кінцевий фінансовий результат діяльності банку.

Прибуток після оподаткування визначається як прибуток до оподаткування, скоригований на витрати, пов'язані зі сплатою податку на прибуток (1.3).

$$ППО = ПДО - ПП, \quad (1.3)$$

де ППО – прибуток після оподаткування;

ПДО – прибуток до оподаткування;

ПП – витрати на сплату податку на прибуток.

Оскільки непередбачені витрати в діяльності банку скасовано, то чистий прибуток дорівнює прибутку від банківської діяльності за звітний період після відрахування податку на прибуток.

Оподаткований прибуток – сума прибутку, з якої сплачується податок (податкова база), що визначається за правилами, встановленими Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” [20].

З точки зору даного Закону прибуток визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу за звітний період на суму валових витрат платника податку та суму амортизаційних відрахувань (1.3).

$$ОП = ВД - ВВ - А, \quad (1.3)$$

де ОП – Оподаткований прибуток;

ВД – валовий дохід банку;

ВВ – валові витрати банку;

А – сума амортизаційних відрахувань.

Згідно четвертій класифікаційній ознаці (див. табл. 1.1) в залежності від методики оцінки традиційно виділяють:

номінальний прибуток – фактично отримана величина прибутку банку;

реальний прибуток – номінальний прибуток, перерахований з врахуванням інфляції.

Існування двох підходів до визначення розміру витрат (бухгалтерського і економічного) зумовлює застосування двох підходів до розрахунку прибутку та п'яту ознаку класифікації банківського прибутку.

Бухгалтерський прибуток – це різниця між валовим доходом і бухгалтерськими (зовнішніми) витратами. У даному розрахунку оцінюються лише поточні результати діяльності банку. Бухгалтерський прибуток – це прибуток, який відповідає балансовому.

Економічний прибуток (чистий прибуток) – це різниця між валовим доходом і економічними витратами, які містять зовнішні (бухгалтерські) та внутрішні витрати, в тому числі й нормальний прибуток (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Склад економічного та валового прибутку банку [20]

Наявність економічного прибутку є показником ступеня вигідності вилучення ресурсів з альтернативного використання їх в іншій діяльності.

Відповідно до шостої класифікаційної ознаки (залежно від розмірів прибутку банку) виділяють наступні види прибутку:

мінімальний прибуток – прибуток, розмір якого після сплати податків задовольняє власників банку щодо отримання мінімального рівня рентабельності на вкладений капітал;

цільовий прибуток – прибуток, який визначає цільову функцію діяльності банку та залежить від обраної стратегії. Він може бути нормальним, тобто таким, що відповідає нормі прибутку на капітал, який склався на ринку, або необхідним, тобто таким, що відповідає потребам банку в коштах на фінансовий та соціальний розвиток;

максимальний прибуток – банк отримує його при такому обсязі діяльності, коли граничні доходи дорівнюють граничним витратам, тобто граничні доходи (витрати) зростають відповідно до зростання обсягів діяльності.

За регулярністю формування – сьома класифікаційна ознака – виділяють прибуток, що формується банком регулярно і так званий надзвичайний прибуток. Термін “надзвичайний прибуток” досить широко використовується в країнах з розвинутою економікою та характеризує нетрадиційне для банку джерело його формування. В наступний час термін «надзвичайний прибуток» в українському законодавстві не використовується.

Наступна ознака класифікації прибутку – за характером використання – виділяє прибуток, що капіталізується (спрямовується на збільшення активів банку), та прибуток, що споживається (спрямовується на виплати акціонерам, персоналу або на реалізацію соціальних програм банку). В українській практиці термін “нерозподілений прибуток” має більш вузьке значення “... це частина чистого прибутку, яка не розподіляється, а утримується банком, як правило, з метою реінвестування в свою діяльність. Зазначений прибуток є джерелом власного капіталу внутрішнього походження. Він створюється як залишок чистого прибутку після нарахування дивідендів, відрахувань у загальні резерви, резервний капітал та в інші фонди (резерви), створені

відповідно до рішень загальних зборів учасників (засновників) банку або згідно з чинним законодавством” [41].

Розглянувши основні класифікаційні ознаки за якими розподіляють прибуток банку слід зазначити, що він не є вичерпним, а отже може бути доповнений новими видами прибутку, що використовуються у науковій термінології та практичній діяльності вітчизняних банків.

Банківська діяльність – це комплекс взаємопов’язаних господарських процесів, які залежать від численних факторів.

Прибуток, як об’єктивний показник, характеризує стан життєвого циклу виробничих і фінансових структур банківської діяльності в процесі проходження кожного етапу їх розвитку, залежить від ряду факторів.

Багато праць присвячено класифікації факторів впливу на прибуток банку.

М.Парасій-Вергуненко поділяє фактори на загальні (створюють однакові умови функціонування для всіх суб’єктів господарювання) та специфічні (впливають на діяльність конкретних економічних суб’єктів

Л.О.Примостка виділяє фактори, згрупувавши їх за середовищем виникнення: внутрішньобанківські фактори та зовнішні щодо банку

О.С.Доценко поділяє фактори на економічні, політичні, правові, соціально-економічні, а також на внутрішні та зовнішні.

Фактори впливу за їх приналежністю до макросередовища (економічну, політико-правову, соціальною, природно-кліматичну та науково-технологічну сфери зовнішнього оточення банку) чи мікросередовища (розглядаються через взаємозв’язки банку із суб’єктами) в якому діє банк виділяє І.О.Карєва. У праці О.Й. Шевцова виділяє окремі фактори впливу на складові процентного прибутку банку. Вони поділяються на ті, що мають об’єктивний характер і не залежать від окремих банків, тобто макроекономічні, та на ті, що залежать від результатів діяльності конкретного банку та платоспроможності його клієнтів – мікроекономічні

[6]. Аналізуючи вищесказане, можна виділити такі фактори впливу на прибуток банку, що зображені на рис. 1.5 [16].

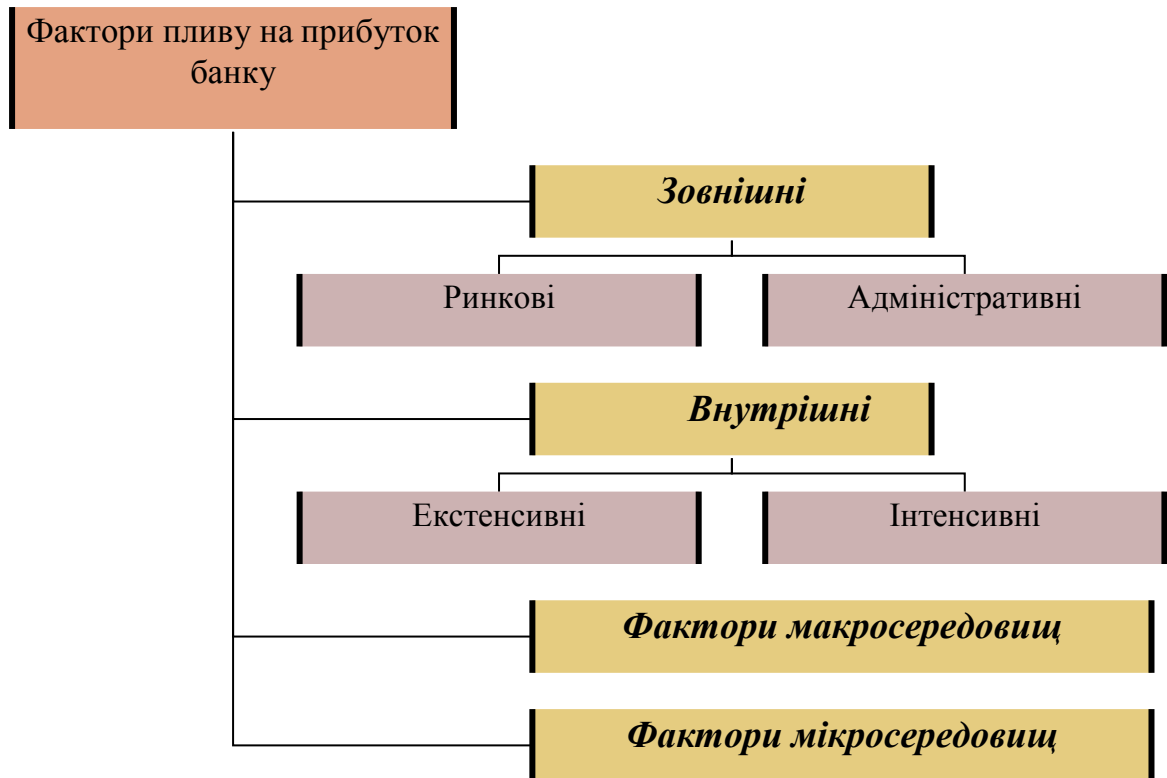

Рис. 1.5. Фактори впливу на прибуток банку

Найбільшого впливу на прибуток банку завдають зовнішні фактори, які не залежать від його діяльності, наприклад:

1. Економічні кризи, в період яких знижуються доходи населення в цілому, зростає кількість неплатежів та скорочується структура активів. Таким чином, знижується рівень прибутковості та надійності банківських установ.

2. Кредитна політика підтримує стабільність національної валюти, стабілізується вартість національних грошей на внутрішньому ринку через зниження темпів інфляції, і відповідно на зовнішньому через укріплення її обмінного курсу.

3. Відсутність правової бази, яка б сприяла зменшенню ризикованості банківських операцій, збільшенню доходів та набору банківського інструментарію. В свою чергу, податкова політика дозволяє створювати

економічну ефективність і соціальну справедливість, оптимально пов'язуючи інтереси держави з інтересами банківського сектору.

4. Валютна політика держави, яка повинна спрямовуватися на створення умов довіри внутрішньої економіки та іноземного бізнесу до національної валюти. За рахунок чіткого регулювання розвивається експорт, відбувається повернення в країну заробленої іноземної валюти, узгодженість інтересів експортерів та імпортерів. Відноситься до цього ж пункту й обсяг валютних резервів головного банку країни, який має забезпечувати економічну самостійність та стійке положення комерційного банку [35].

Також зовнішні фактори можна поділити на ринкові та адміністративні. До ринкових факторів відносяться фаза економічного розвитку країни, рівень конкуренції на ринку, попит і пропозиція на кредит, ціна на кредитні ресурси, рівень довіри населення до банківської системи та рівень їх доходів, структура ринку та ін. До адміністративних факторів належать державне регулювання, податкова система, фінансова та грошово-кредитна політика НБУ [20].

До основних внутрішніх факторів, що впливають на прибуток банків України належать:

- помірне нарощення банками активів та зобов'язань;
- загострення конкурентної боротьби за залучення вільних ресурсів на внутрішньому ринку;
- розвиток та більш широке використання альтернативних каналів продажу банківських продуктів;
- якість управління формуванням та використанням ресурсів банку, які б забезпечували достатній рівень надійності, ліквідності та рентабельності;
- рівень маркетингової політики (конкурентоспроможність банківських послуг, удосконалення технологій, ефективність цінової політики);
- нераціональна кредитна політика та ризикова діяльність, яка призводить до негативної діяльності банку та неможливістю пристосування до нестабільної економічної ситуації в країні [35].

Також серед внутрішніх факторів можна виділити групи екстенсивних та інтенсивних факторів.

До екстенсивних належать фактори, які відображають обсяг ресурсів, наприклад, зміни обсягів ресурсної бази, кількості регіональних підрозділів або чисельності працівників, їх використання в часі (прискорення оборотності одиниці ресурсів, зміна тривалості робочого дня), а також неефективне використання ресурсів (втрати через ризики, значні відволікання коштів у фонди та резерви).

До інтенсивних відносяться фактори, що відображають ефективність використання ресурсів або сприяють цьому, наприклад, підвищення кваліфікації працівників, впровадження прогресивних технологій тощо [20].

1.3. Механізм управління прибутковістю банку

На сьогодні більшість банків України зіткнулися з проблемою підвищення ефективності діяльності та відсутністю обґрунтованих системних заходів щодо розробки комплексного механізму управління прибутком з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Не зважаючи на необхідність формування науково-методичних підходів і розробки практичних рекомендацій щодо розвитку механізму управління прибутком банку, у науковій літературі ця проблема досліджена недостатньо.

Значна роль прибутку в розвитку банку і в забезпеченні інтересів його власників і персоналу визначають необхідність ефективного і безперервного управління ним.

На думку, Бланка І.А. управління прибутком являє собою процес розробки і прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання [6, с.48].

Рибалка О.О. визначає управління прибутком банку як складний багатофункціональний механізм, який складається з окремих елементів, тісно пов'язаних між собою [24].

Поддєрьогін І.О. подає визначення наступним чином: управління прибутком банку можна охарактеризувати як формалізовану сукупність критеріїв прийняття управлінських фінансових рішень щодо управління прибутком банку, дотримання яких забезпечує виконання завдань та досягнення цілей, визначених корпоративною стратегією банку [11, с.130].

Радковська Н.П. сутність управління прибутком формує у такий спосіб: управління прибутком комерційного банку являє собою складний багатофункціональний механізм, що складається з окремих ланок, тісно пов'язаних між собою, до яких відносяться визначення підрозділів банку, що приймають участь у процесі управління прибутком; планування доходів, витрат і прибутку банку; застосування способів оцінки рівня прибутковості банківської діяльності; визначення методів поточного регулювання прибутку [4,с.23].

Враховуючи вищерозглянуті визначення категорії, на думку [46] з якою слід погодитися, управління прибутком банку можна визначити як комплекс взаємопов'язаних управлінських рішень щодо процесу його формування, розподілу та використання

Особливе місце приділяється організації управління прибутком. Це обумовлено тим, що в умовах переходу до ринку сфера організації управління прибутком значно розширюється. Тепер вона розглядається не тільки усередині системи, але і при взаємодії банку з зовнішнім середовищем. Водночас значне ускладнення ринкової ситуації призвело фахівців з управління до необхідності розглядати банк як відкриту систему.

Тому у банківському менеджменті сформувався і закріпився системний підхід, зміст якого полягає в об'єднанні сукупності управлінських впливів на багаторівневу взаємозалежну систему всіх організаційних елементів банку.

Механізм управління прибутком банку є динамічною, комплексною організаційно-управлінською підсистемою, що спрямована на забезпечення сталого зростання прибутковості та оптимальну реалізацію потенціалу економічного розвитку банку. Механізм управління прибутком комерційного банку повинен забезпечувати виконання усіх функцій управління прибутком банку і реалізацію головної мети та ключових завдань управління прибутком банку у відповідності до визначеної мети, цілей та завдань загальної системи менеджменту банківської установи з урахуванням впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища [2, с. 86; 3, с. 125]. Побудова механізму управління прибутком має базуватись на принципах наукової обґрунтованості, об'єктивності, цілісності, узгодженості, регламентованості, адаптивності. Механізм управління прибутком банку запропонований в роботі [25] показаний на рис. 1.6.

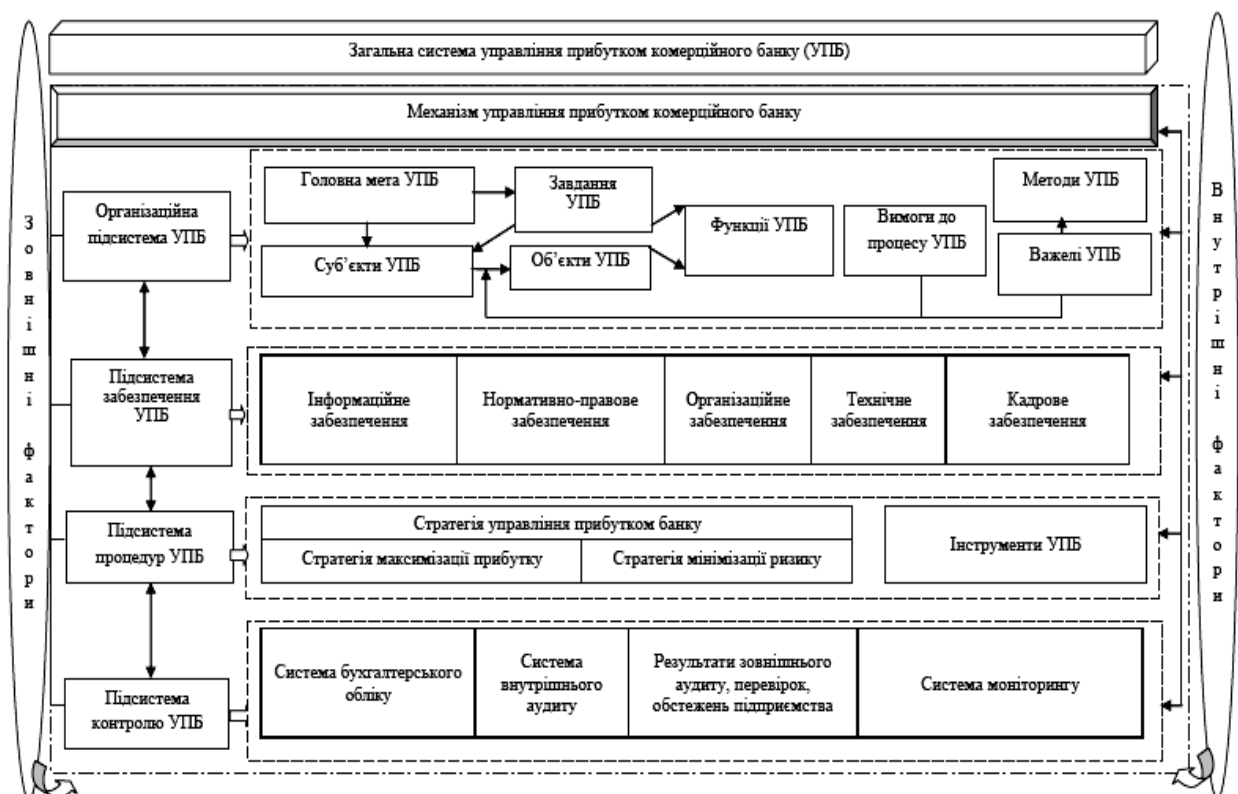

Рис. 1.6. Механізм управління прибутком банку

В структуру розробленого механізму управління прибутком банку входить комплекс взаємопов'язаних підсистем управління (організаційна

підсистема, підсистема забезпечення, підсистема процедур та підсистема контролю), синергійний ефект взаємодії яких сприяє успішному досягненню головної мети управління прибутком банку – забезпечення максимізації добробуту засновників та учасників банку в поточному та перспективному періодах.

Організаційна підсистема управління прибутком банку (УПБ) охоплює вищевказану мету, завдання, функції, об'єкти, суб'єкти, вимоги, методи та важелі управління прибутком.

Завданнями управління прибутком банку є забезпечення максимізації прибутку за прийняттого рівня ризику, формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку, забезпечення постійного зростання ринкової вартості банку, забезпечення високої якості прибутку, задоволення інтересів акціонерів та найманих працівників [4, с. 29; 5, с. 88]

Головна мета та основні завдання управління прибутком досягаються завдяки реалізації наступних функцій:

- ✓ розробка цілеспрямованої комплексної політики управління прибутком;
- ✓ створення організаційних структур, які забезпечують прийняття та реалізацію управлінських рішень щодо формування та використання прибутку на різних рівнях;
- ✓ формування ефективних інформаційних систем, які забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень;
- ✓ здійснення планування та аналізу різних аспектів формування, розподілу та використання прибутку;
- ✓ розробка дієвої системи стимулювання формування прибутку та його ефективного використання;
- ✓ здійснення ефективного контролю за прийнятими рішеннями у сфері формування та використання прибутку [4, с. 29; 6, с. 15].

Управління прибутковістю охоплює не тільки процеси, що відбуваються на стадії формування прибутку, але й процеси на стадії

розподілу та використання прибутку, що і зумовлює відповідне диференціювання об'єктів управління прибутком банку. Суб'єктами управління прибутком є комплекс підрозділів, що забезпечують управління прибутком банку.

Можна виділити наступні вимоги до процесу управління прибутком банку (рис. 1.7).

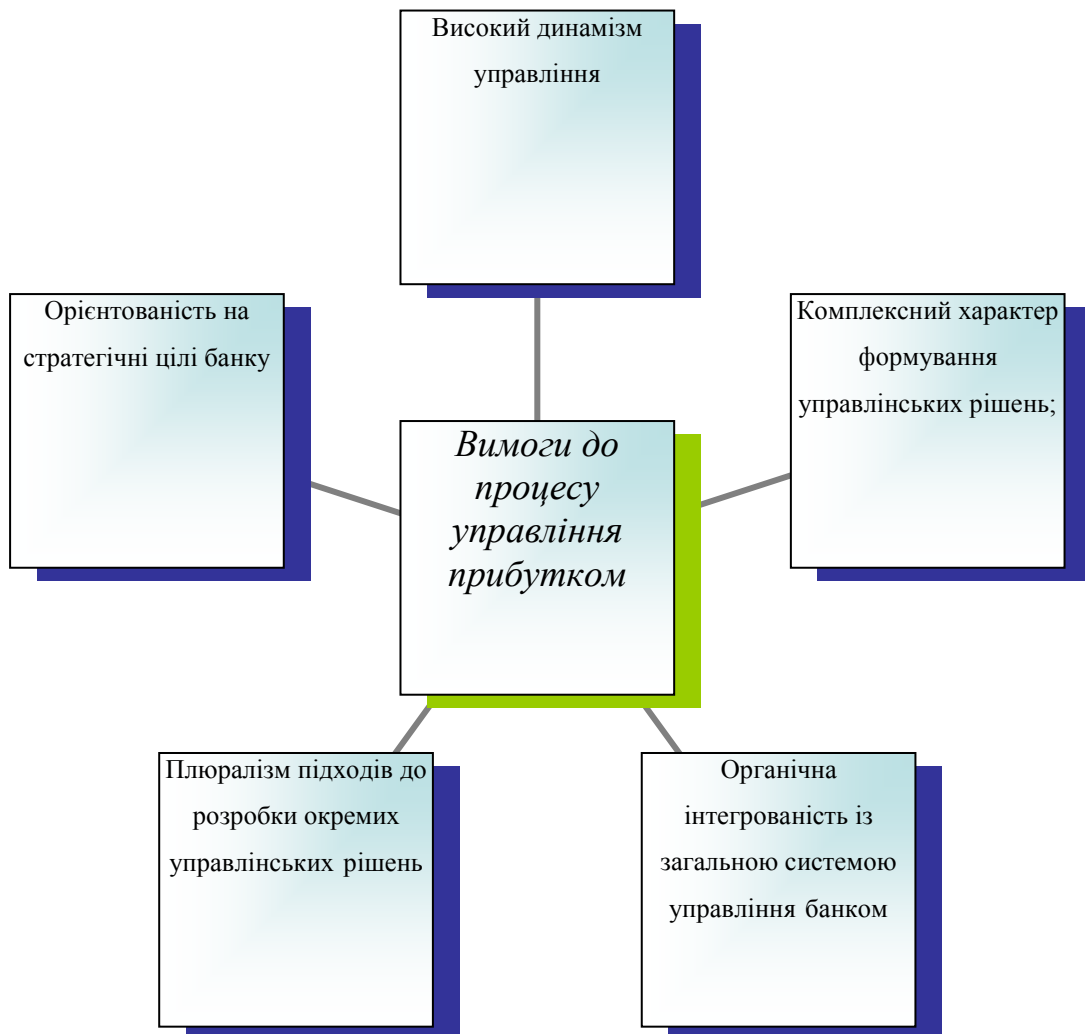

Рис. 1.7. Вимоги до управління прибутком банку

- органічна інтегрованість із загальною системою управління банком;
- комплексний характер формування управлінських рішень;
- високий динамізм управління;
- плюралізм підходів до розробки окремих управлінських рішень;

- орієнтованість на стратегічні цілі банку [4, с. 28; 7, с. 161].

Слід погодитися з твердженням, що за змістом методи управління прибутком пов'язані з основними інструментами управління прибутком: плануванням, аналізом, регулюванням і контролем, тобто методи управління прибутком банку охоплюють методи планування, аналізу, регулювання та контролю [3, с. 130].

До важелів управління прибутком банку відноситься ціноутворення, оподаткування, резервування, внутрішньобанківську систему розподілу прибутку, оптимізацію витрат, мотивацію. Підсистема забезпечення охоплює нормативно-правове, інформаційне, організаційне, технічне та кадрове забезпечення.

Нормативно-правове забезпечення управління прибутком банку складається із законів, указів, постанов, інструкцій, положень, методичних вказівок та нормативів, які затверджуються як на рівні держави, так і на рівні банку.

Інформаційне забезпечення охоплює внутрішні джерела інформації (дані бухгалтерського обліку, управлінської, статистичної та податкової звітності) і зовнішні джерела інформації (статистичні джерела, законодавство, ЗМІ).

Організаційне забезпечення передбачає розробку організаційної структури управління прибутком, визначення функцій та встановлення взаємозв'язків між підрозділами, залученими до даного процесу.

Динамічний розвиток банківської системи потребує своєчасного оновлення матеріально-технічного оснащення і впровадження нового програмного забезпечення.

Кадрове забезпечення охоплює раціональну розстановку кадрів і розподіл завдань, прав та відповідальності в системі управління прибутком банку [15, с. 241; 16, с. 115].

Підсистема процедур управління прибутком банку (УПБ) включає стратегію та інструменти управління прибутком. Стратегію управління

прибутком визначають загальні збори акціонерів як складову загальної стратегії розвитку банку.

Стратегія управління прибутком розробляється кожним банком індивідуально, тому її не можна стандартизувати.

Водночас можна виділити два основні типи стратегії управління прибутком банку:

- стратегія максимізації прибутку, що передбачає свідоме прийняття підвищеного ризику та реалізується через переважання застосування незбалансованих підходів до управління активами і пасивами банку, наприклад, утримання відкритої валютної позиції, формування агресивного портфеля цінних паперів, проведення спекулятивних операцій з фінансовими деривативами тощо;

- стратегія мінімізації ризику, яку обирають в тому разі, коли рівень прибутку банку задовольняє керівництво й акціонерів, а основною метою є стабілізація фінансових результатів.

У цьому разі вищезазначена мета досягається за допомогою приведення у відповідність строків та обсягів активів і зобов'язань, чутливих до змін процентної ставки (фіксація спреду), імунізації балансу, додержання закритої валютної позиції, формування збалансованого портфеля цінних паперів, хеджування і страхування ризиків [8, с. 356; 9, с. 322].

На думку [31], розгляд інструментів управління прибутком банку (планування, аналізу, регулювання та контролю) потребує особливої уваги.

Планування як інструмент управління прибутком являє собою процес розробки системи заходів щодо забезпечення його формування в необхідному обсязі та ефективного використання відповідно до завдань розвитку банку в майбутньому. Для планування прибутку банку можуть використовуватись три основні взаємопов'язані системи (табл. 1.3)

Системи планування прибутку банку і форми реалізації його
результатів [10, с. 21]

Система планування прибутку	Форма реалізації планування прибутку	Період планування
Стратегічне планування формування і розподілу прибутку	Розробка політики формування і розподілу прибутку банку (політики управління прибутком)	До трьох років
Поточне планування формування, розподілу і використання прибутку	Розробка поточних фінансових планів за всіма основними аспектами формування, розподілу і використання прибутку банку	Рік
Оперативне планування формування і використання прибутку	Розробка і доведення до виконавців бюджетів за всіма основними питаннями формування і використання прибутку банку	Місяць, квартал

Вихідним етапом планування є розробка політики управління прибутком банку, змістом якої є визначення системи довгострокових цілей формування і розподілу прибутку відповідно до завдань розвитку банку та вибір найбільш ефективних шляхів їх реалізації, на цільових показниках якої ґрунтується система поточного планування, що полягає в розробці конкретних планів, вихідними передумовами для яких планові обсяги фінансової діяльності, система розроблених нормативів і лімітів витрат, система чинних ставок податкових платежів та результати аналізу прибутку за попередні періоди.

Оперативне планування полягає в розробці системи бюджетів (бюджетуванні), які конкретизують завдання фінансової діяльності на

порівняно близьку перспективу шляхом трансформації стратегічних показників в планові значення за статтями бюджетів банку [4, с. 32–37].

Аналіз є важливим інструментом управління прибутком банку. Аналіз прибутку являє собою процес дослідження умов та результатів його формування і використання з метою виявлення резервів подальшого підвищення ефективності управління ним.

Для вирішення конкретних задач управління прибутком використовується такі методи аналізу, як: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, декомпозиційний аналіз прибутку на капітал (ROE), факторний аналіз, порівняльний аналіз, аналіз ризиків, аналізу, які дозволяють отримати кількісну оцінку окремих аспектів його формування, розподілу та використання як в статистиці, так і в динаміці [3, с. 131, 11, с. 8].

Регулювання визначають як діяльність із підтримки в динамічній системі управління прибутком заданих параметрів, що забезпечує виконання поточних заходів, пов'язаних з усуненням відхилень від заданого режиму функціонування системи управління прибутком та здійснюється під час оперативного управління на основі контролю й аналізу [12, с. 248].

За класифікацією М. В. Ковшової, виділяються такі методи регулювання прибутку:

- ✓ регулювання процентної маржі,
- ✓ управління безпроцентним доходом,
- ✓ регулювання поточних витрат банку,
- ✓ відстеження критичних показників рентабельності банку,
- ✓ регулювання прибутковості окремих напрямів діяльності [13, с. 58].

Контроль є настільки всеохоплюючим інструментом управління, що на його базі виділяється самодостатня підсистема в механізмі управління прибутком. Контроль в управлінні прибутком являє собою процес перевірки реалізації всіх управлінських рішень щодо його формування, розподілу та

використання у банку для своєчасного виявлення та коригування відхилень фактичних результатів від передбачуваних бюджетами, фінансовими планами або нормативами виконання певних процедур в поточному, оперативному чи стратегічному розрізах [3, с. 130].

Складовою підсистеми контролю є система бухгалтерського обліку банку, що охоплює фінансовий, управлінський та податковий облік. Фінансовий облік – це сукупність правил і процедур, які забезпечують підготовку та надання інформації про господарську діяльність банківської установи зовнішнім і внутрішнім користувачам. Він забезпечує своєчасне і комплексне відображення всіх банківських операцій та надання інформації про стан активів і зобов'язань та результати фінансової діяльності.

Управлінський облік трактують як сукупність правил та процедур, що забезпечують підготовку і надання оперативної інформації про діяльність банку, в т.ч. щодо формування, розподілу і використання прибутку, керівництву банку та його менеджерам з врахуванням специфіки діяльності банку і структури управління.

Податковий облік призначений для накопичення даних про валові доходи і валові витрати відповідно до чинного законодавства і використовується для складання податкової звітності, форми, правила, порядок і строки подання якої визначаються Міністерством доходів і зборів України [16, с. 130].

Також складовою підсистеми контролю управління прибутком є внутрішній аудит банку, що являє собою незалежну перевірку й експертну оцінку стану банку, що здійснюється спеціальним підрозділом служби аудиту, спрямовану на організацію ефективного моніторингу системи внутрішнього контролю банку [17, с. 278]. Головна увага внутрішнього аудиту зосереджена на аналізі інформаційної системи, включаючи систему бухгалтерського обліку і супутніх видів контролю, вивченні фінансової та операційної інформації, дослідженні економічності та ефективності операцій,

відслідковування дотримання банком законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог [18].

Наступною складовою підсистеми контролю механізму управління прибутком банку є результати зовнішніх перевірок та обстежень. Так, НБУ здійснює банківський нагляд у формі інспекційних перевірок та безвізного нагляду на підставі аналізу не тільки видів і структури активних та пасивних операцій та підходів до управління капіталом банку, але й збалансованості витрат і доходів та рівня прибутковості банку [19]. Також питання коректності та повноти сплати податку на прибуток цікавить сектор організації перевірок банківських та небанківських фінансових установ у складі Міністерства доходів і зборів України та його територіальних управлінь. Слід зазначити, що відповідно до вимог чинного законодавства, річна фінансова звітність, що подається банком до НБУ та підлягає оприлюдненню, має бути перевірена аудиторською фірмою на предмет достовірного відображення в усіх суттєвих аспектах його фінансового стану, в т.ч. правильності підрахунку фінансових результатів [20].

Система фінансового моніторингу являє собою розроблений у банку механізм постійного спостереження за контрольними показниками формування та використання прибутку, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених та виявлення причин цих відхилень [4, с. 60].

Процес формування системи моніторингу контрольних фінансових показників охоплює такі основні етапи:

- 1) формування системи інформативних звітних показників, що являє собою первинну інформаційну базу спостереження, що використовується для наступного розрахунку агрегованих за банком окремих аналітичних абсолютних і відносних показників, які відображають рівень формування та використання прибутку банку;

- 2) розробка системи узагальнюючих (аналітичних) показників, що характеризують фактичні результати досягнення передбачених кількісних

стандартів контролю, що здійснюється відповідно до системи контрольних показників;

3) визначення структури та показників форм контрольних звітів виконавців задля створення системи носіїв контрольної інформації [4, с. 61; 21, с. 16].

Основними методами фінансового контролю є спостереження, обстеження, облік, перевірка і ревізія. Усі вони конкретизуються в різних внутрішньобанківських методиках і правилах проведення контролю. Отже, контроль є важливою складовою механізму управління прибутком банку. Він забезпечує зворотний зв'язок, звертаючи увагу менеджерів на суттєві відхилення від запланованих показників, що надає змогу приймати оперативні рішення, спрямовані на виконання поставлених завдань [22, с. 21].

Отже єдність і взаємодія всіх компонентів охарактеризованих вище підсистем (організаційної підсистеми, підсистеми забезпечення, підсистеми процедур, підсистеми контролю) утворюють запропонований нами механізм управління прибутком, що перебуває під стимулюючим і дестимулюючим впливом як внутрішніх (якість управління формуванням та використанням ресурсів, якість ризик- менеджменту, якість управління персоналом, якість маркетингової політики), так і зовнішніх чинників (стан економіки, кон'юнктура ринку банківських послуг, лояльність та рівень доходів населення, ступінь державного регулювання, законодавче поле тощо). Якісний механізм управління прибутком є запорукою реалізації головної мети менеджменту прибутковості банку – забезпечення максимізації добробуту засновників та учасників банку в поточному та перспективному періодах [31].

Механізм управління прибутковістю банків – це складний комплексний взаємопов'язаний процес управління, що є складовою загального процесу управління банківською діяльністю, який реалізується за допомогою основних функцій – планування, організування, регулювання, контролю,

мотивації і аналізу з метою досягнення та підвищення рівня прибутковості при врахуванні наявних рівнів ризиків та загроз. У загальному вигляді механізм управління прибутковістю банків наведено на рис. 1.7.

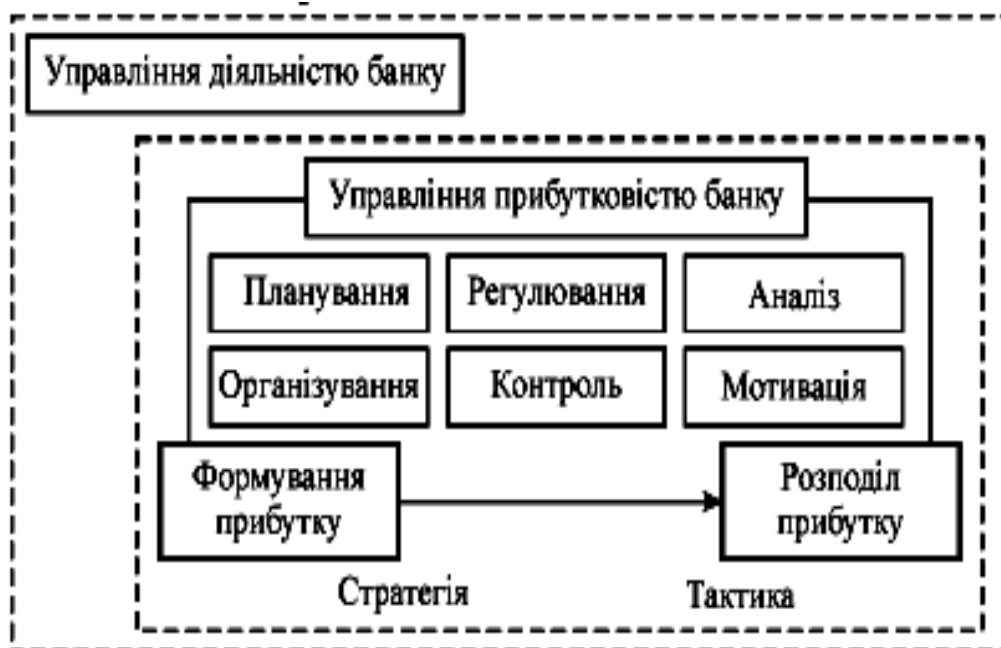

Рис. 1.7. Механізм управління прибутковістю банку

Також на думку О.Г. Коренева [18] механізмом управління прибутком банку запропоновано розуміти структурно-функціональну цілісність елементів, результатом взаємодії яких є прояв властивостей емерджентності, внаслідок чого при використанні додаткових елементів забезпечення (інформаційне, нормативне, технічне, технологічне, кадрове) виникає можливість досягнення поставлених цілей управління прибутком.

Процес управління прибутком базується на певному механізмі. До структури механізму управління прибутком входять такі елементи (рис.1.8). Розглянемо склад кожного з наведених елементів більш детально.

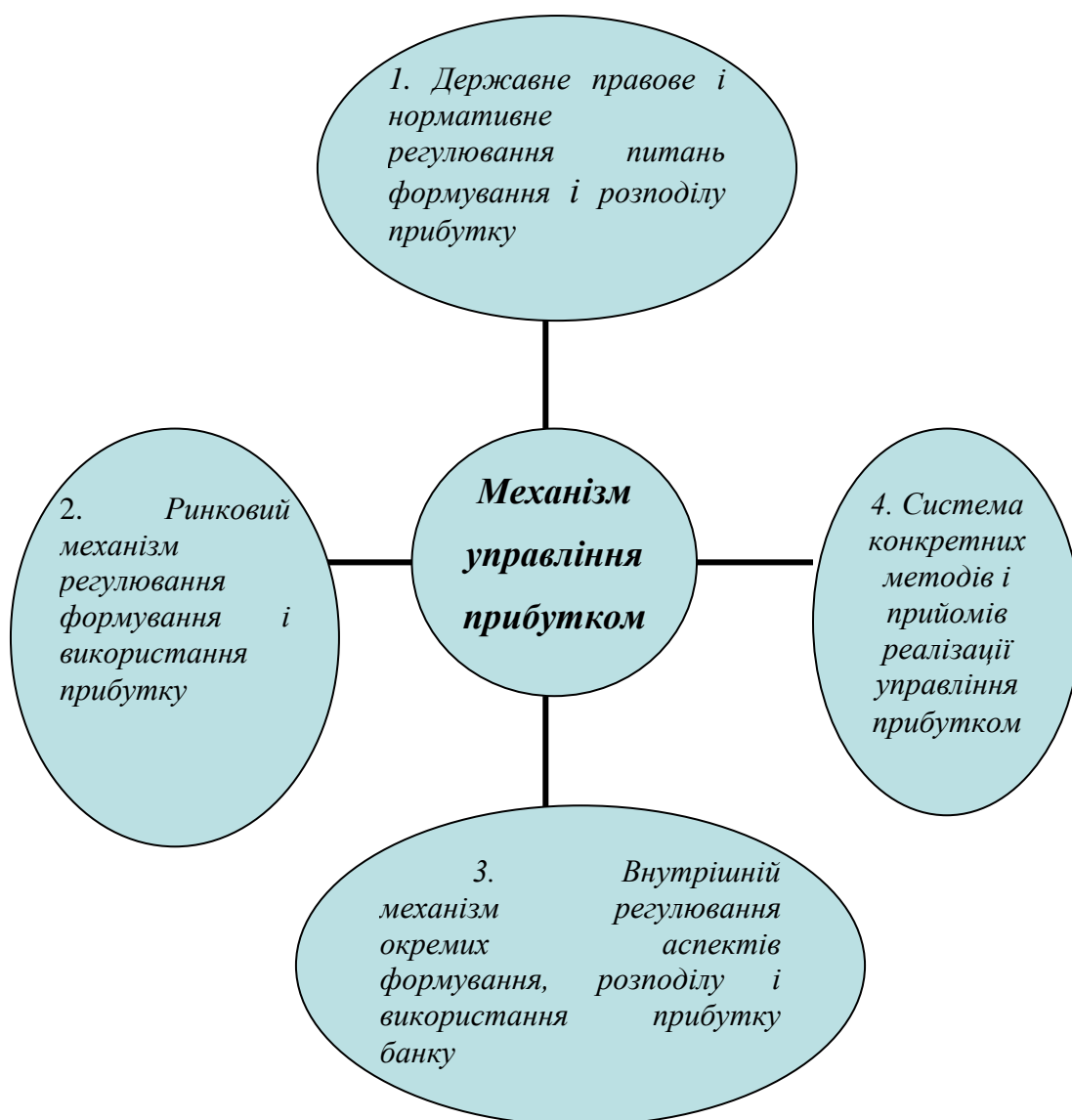

Рис. 1.8. Структура механізму управління прибутком банку

1. Державне правове і нормативне регулювання питань формування і розподілу прибутку. Прийняття законів та інших нормативних актів, що регулюють формування і розподіл прибутку, є одним з напрямків економічної політики держави. Законодавчі і нормативні основи цієї політики регулюють створення і розподіл прибутку в різних формах. До основних форм належать: податкове регулювання; регулювання механізму амортизації основних фондів і нематеріальних активів; регулювання розмірів відрахувань прибутку в резервні фонди; регулювання мінімальних розмірів заробітної плати та ін.

2. Ринковий механізм регулювання формування і використання прибутку. Попит та пропозиція на фінансовому ринку формують розмір відсоткової ставки за кредитами і депозитами, прибутковість окремих цінних паперів, середню норму прибутковості капіталу та ін.

В міру поглиблення ринкових відносин роль ринкового механізму регулювання формування і використання прибутку банку буде зростати.

3. Внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування, розподілу і використання прибутку банку. Механізм такого регулювання формується в рамках самого банку, відповідно регламентуючи ті або інші оперативні управлінські рішення з питань формування, розподілу і використання прибутку. Так, ряд цих аспектів може регламентуватися вимогами статуту банку. Окремі аспекти регулюються цільовою політикою управління прибутком, сформованою у банку. Крім того, у банку може бути розроблена і затверджена система внутрішніх нормативів і вимог з питань формування, розподілу і використання прибутку.

4. Система конкретних методів і прийомів реалізації управління прибутком. У процесі аналізу, планування і контролю за формуванням і використанням прибутку використовуються методи, за допомогою яких досягаються необхідні результати. До основних методів відносяться такі: техніко-економічних розрахунків, балансовий, економіко-статистичні, економіко-математичні, порівняння та ін.

Отже, необхідно підкреслити, що ефективний механізм управління прибутком банку дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі і завдання, що стоять перед ним, сприяє результативному здійсненню функцій цього управління [20].

Таким чином, розглянувши сутність управління прибутковістю банку було визначено його поняття та основні функції, здійснено класифікацію прибутку за різними ознаками та визначено групи фактори, що впливають на процес формування прибутку, розглянуто механізм управління прибутковістю банку та його основні елементи.

Для вироблення доцільних інструментів управління прибутковістю банку з урахуванням впливу різного роду факторів слід дослідити сучасний стан прибутковості банківської системи в цілому та на прикладі АТ «Ощадбанку».

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ АТ «ОЩАДБАНКУ»

2.1. Загальний аналіз прибутку банківської системи та АТ «Ощадбанку»

Важливим показником, який відображає ефективність діяльності комерційного банку, є прибуток. Прибуток банку являє собою перевищення доходів банку над витратами (різниця між ними) до сплати податку на прибуток.

Прибутковість банку – це сумарний позитивний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. Доходами банку покриваються всі його операційні витрати, формується прибуток, обсяг якого визначає рівень дивідендів, зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій [10].

Існує безліч методів аналізу фінансових результатів та прибутковості банківської діяльності, але основні з них можна подати у вигляді схеми, що наведена на рис. 2.1.

Системоутворюючими методами аналізу формування прибутку банку – є оцінка динамічних показників зміни банківського прибутку, оцінка та аналіз показників прибутковості діяльності банку, вертикальний та горизонтальний аналізи прибутку за видами діяльності, аналіз процентної маржі, факторний аналіз банківського прибутку, аналіз динаміки прибутку в цілому, за складом і структурою, аналіз фінансової міцності банку, оцінка виконання плану прибутку тощо.

На формування прибутку, як фінансового показника роботи банку, що відображається в обліку та офіційній фінансовій звітності, впливає встановлений порядок визначення результатів діяльності банку; обчислення собівартості банківських продуктів; загально банківських витрат; визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій, іншої діяльності [1, с. 45].

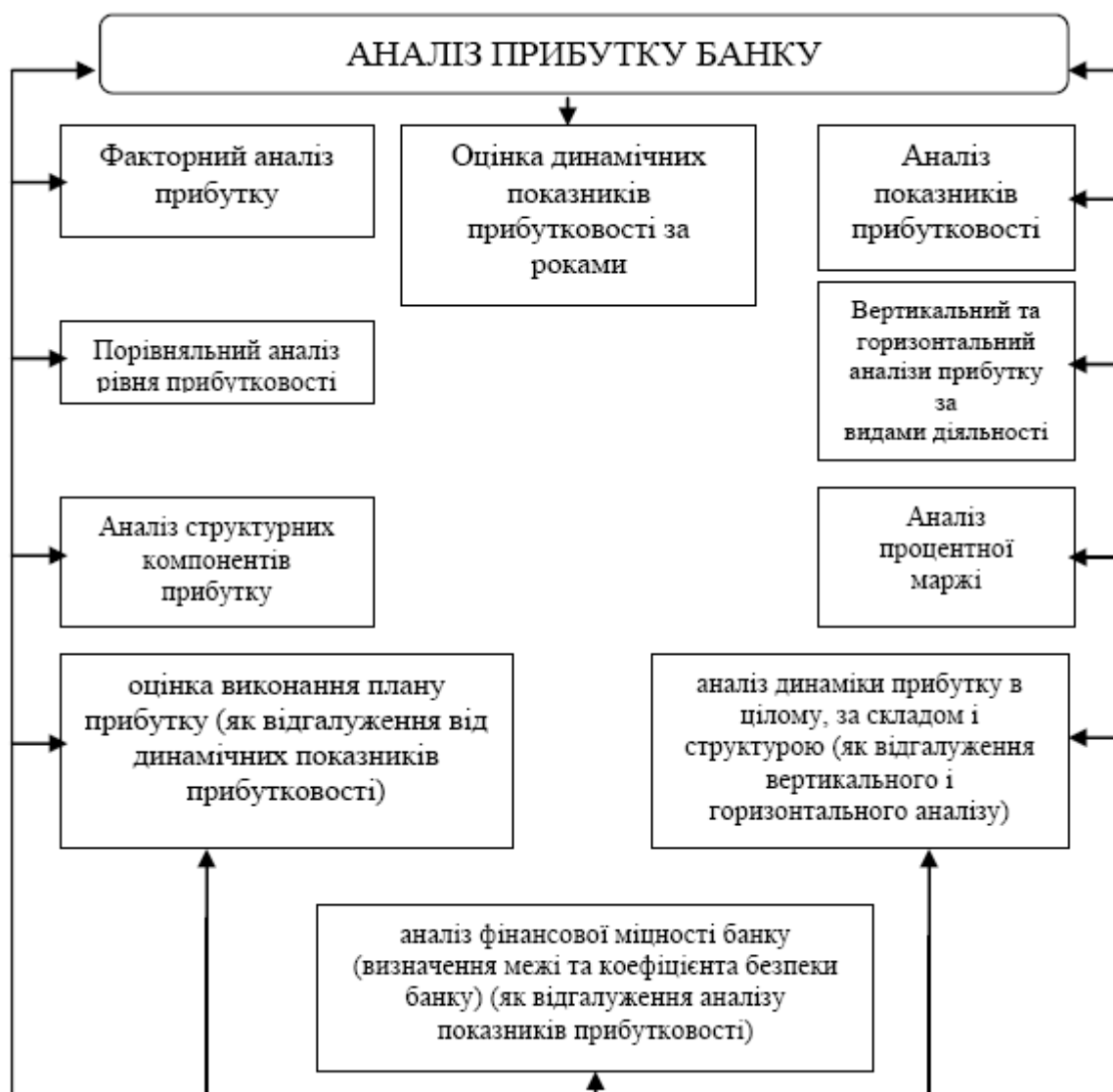

Рис. 2.1. Основні методи аналізу прибутку банку [46]

Сума прибутку, яку банк має у своєму розпорядженні після сплати всіх податків та обов'язкових платежів може використовуватися практично без обмежень і розподіляється за рішенням загальних зборів акціонерів банку відповідно до чинного статуту [46].

До структурних компонентів прибутку можна віднести доходи та витрати, а також подальший їх поділ на процентні та непроцентні. З метою виявлення резервів підвищення прибутковості банківської діяльності здійснюється комплексний аналіз його доходів та витрат. Завданнями такого аналізу є:

- визначення постатейної структури доходів і витрат та їх динаміки;

- виявлення факторів та визначення ступеня їх впливу на зміну доходів та витрат;

- коефіцієнтний аналіз доходів та витрат;

- аналіз і оцінка рівня доходності банку та розроблення заходів щодо використання резервів підвищення прибутковості банківської діяльності;

- аналіз співвідношення активів, пасивів, доходів та витрат з метою прогнозування фінансового стану комерційного банку [1, с. 348-349; 2].

Доходи банку можна представити таким чином:

- процентний дохід (доходи за депозити та кредити);
- комісійний дохід (дохід від операцій, що пов'язані з веденням рахунків та касовим обслуговуванням);
- чистий торгівельний дохід (дохід від торгівлі іноземною валютою та цінними паперами);
- інші доходи (доходи, що не пов'язані з перерахованими вище операціями).

Така класифікація дозволяє визначити співвідношення процентних та непроцентних (це сума комісійного доходу, чистого торгівельного та інших доходів) доходів у структурі всіх доходів банку.

Витрати банку можна розглядати як фінансові та господарські операції, які зменшують активи або збільшують заборгованість банку.

Всі витрати банку можна поділити на процентні та непроцентні витрати. При здійсненні аналізу витрат необхідно:

- вивчити динаміку і структуру витрат;

- вивчити тенденції зростання чи зниження витрат у майбутньому;

- визначення впливу факторів на величину витрат з метою виявлення резервів їх оптимізації [1, с. 374-375].

Групування витрат як і доходів на процентні та непроцентні дозволяє здійснювати співвідношення отриманих саме процентних доходів і здійснених банком тих же процентних витрат. Крім того дозволяє визначити

чи прибуток банку є від здійснення процентних операцій, чи від непроцентних [56].

Аналіз прибутковості – це складне завдання з певних причин. По-перше, кожен аспект банківських операцій впливає на його прибутковість і має братися до уваги. По-друге, правила бухгалтерського обліку щодо визначення доходів і витрат складні, тому завжди залишається місце для довільних суджень та інтерпретацій.

Метою аналізу прибутку є виявлення основного центру прибутковості банку та факторів, які впливають на збільшення величини прибутку та підвищення рентабельності банку на основі ефективного управління доходами і витратами. Відповідно до мети визначають такі завдання аналізу прибутку та рентабельності:

- оцінка виконання плану прибутку;
- аналіз динаміки прибутку в цілому, за складом і структурою;
- факторний аналіз прибутку;
- аналіз формування та розподілу прибутку;
- визначення тенденцій динаміки прибутку за тривалий період;
- аналіз показників ефективності діяльності комерційного банку;
- аналіз фінансової міцності банку (визначення межі та коефіцієнта безпеки банку).

Перш ніж проаналізувати результати діяльності одного з найбільших державних банків України щодо його прибутковості (АТ «Ощадбанку»), слід дослідити загальні тенденції щодо динаміки прибутку банківської системи в цілому. Адже ці тенденції безумовно позначаються й на діяльності окремих банків.

В останні роки більшість банків мали додатне значення показника прибутку завдяки адаптації до кризових умов, що проявилась у зниженні процентних ставок по депозитах і, відповідно, процентних витрат, скороченні мережі відділень та персоналу, що призвело до суттєвого зменшення

загальних адміністративних витрат, у зростанні комісійних доходів на заміну втрачених процентних доходів.

За підсумком 2016 року доходи банків України, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, знизилися на 4,3% і становили 190,69 млрд. грн., в той час як витрати зросли на 31,7% – до 350,08 млрд. грн. Фінансовий результат діяльності банківської системи України за підсумком 2016 року був від’ємним та склав (-)159,39 млрд. грн. ((-)66,60 млрд. грн. за 2015 р.) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка основних результатів діяльності банківської системи України

табл. 2.1. Основні показники результатів діяльності банківської системи України, млн. грн.

Показник	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.04.2016	01.07.2016	01.10.2016	01.01.2017
Чистий процентний дохід	49 051	54 086	39 066	10 217	21 490	32 678	44 169
Чистий комісійний дохід	20 999	23 387	22 568	5 668	11 348	18 181	24 180
Результат від торговельних операцій	3 304	15 511	21 490	-3 769	-1 837	4 749	8 243
Чистий операційний дохід від основної діяльності	73 354	92 984	83 124	12 116	31 001	55 608	76 592
Чистий інший операційний дохід	-7 207	-5 486	-3 424	266	-1 799	-3 091	-1 315
Чистий операційний дохід	66 147	87 498	79 700	12 382	29 202	52 517	75 277
Інший дохід	5 566	5 064	4 577	880	2 129	4 202	5 674
Загальні адміністративні витрати	40 672	44 614	36 742	9 170	18 453	28 301	39 356
Відрахування в резерви	27 975	103 297	114 541	11 335	21 969	37 512	198 310
Податок на прибуток	1 630	-2 383	-406	-309	-1 176	-1 180	-418
Фінансовий результат поточного року	1 436	-52 966	-66 600	-8 011	-9 183	-11 627	-159 387

Зменшення доходів протягом 2016 року порівняно з відповідним періодом минулого року пов’язане в першу чергу з отриманням збитків від торговельних операцій (за рахунок збитків від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами) та скороченням процентних доходів, обсяг яких порівняно з відповідним періодом минулого року скоротився на 62% та станом на 01.01.2017 р. відповідав 8,24 млрд. грн.

Зазначимо, що обсяг збитків банківської системи України за 2016 року значно перевищив аналогічний показник 2015 року (рис. 2.2), переважно внаслідок вагомого зростання сум відрахування в резерви протягом IV кварталу 2016 року (до 198,31 млрд. грн. станом на 01.01.2017 р.),

зумовленого виконанням плану врегулювання діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» межах процесу націоналізації установи.

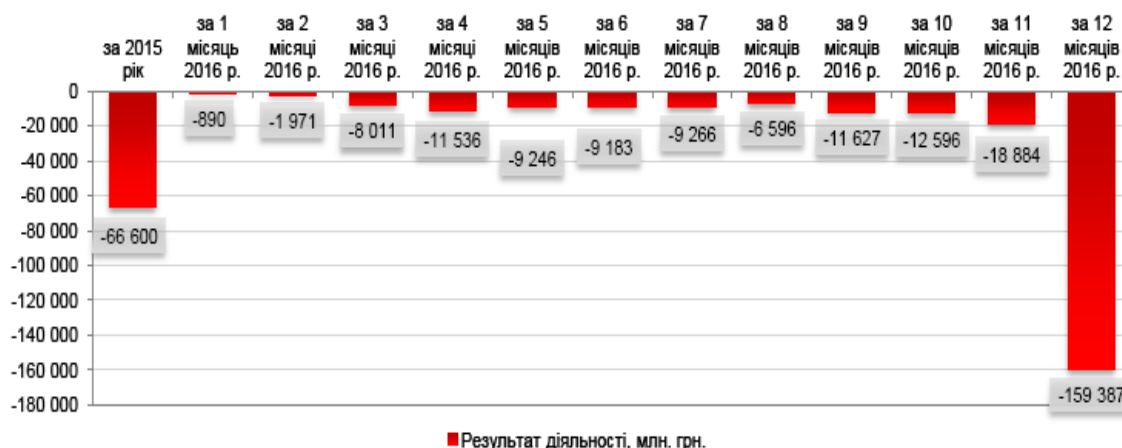

Рис. 2.2. Динаміка негативного фінансового результату по банківській системі у 2016 році

За підсумком 2016 р. 31 з 93 функціонуючих банків отримав збитки на загальну суму 169,3 млрд. грн. З цієї суми майже 80% (135,3 млрд. грн.) припадає на ПАТ КБ «Приватбанк». Інші банківські установи, що завершили звітний період з додатнім результатом діяльності, отримали сукупно 10,82 млрд. грн. прибутку. Серед найбільш збиткових по результатах дев'яти місяців 2016 р. банків присутні 4 банки з російським капіталом державного походження: «ВТБ Банк», «Промінвестбанк», «Сбербанк», «БМ Банк». При цьому збитковість цих банків є «хронічною», а її сукупний для 4 установ розмір (13,1 млрд. грн.) суттєво перевищує збиток всієї банківської системи України.

Рис. 2.3. ТОП-10 збиткових банків за результатами 2015 та 2016 рр.

Загроза банкрутства збиткових банків може спровокувати значні додаткові витрати українського Фонду гарантування вкладів фізичних осіб для відшкодування депозитів населення [12].

Серед найбільш прибуткових за підсумком минулого року банків були виключно іноземні фінансові установи – Райффайзен Банк Аваль, Сітібанк та ОТП Банк (рис. 2.4). На топ-3 найбільш прибуткові банки за підсумком 2016 р. припадало 57,5% загального обсягу прибутку, отриманого банківською системою України.

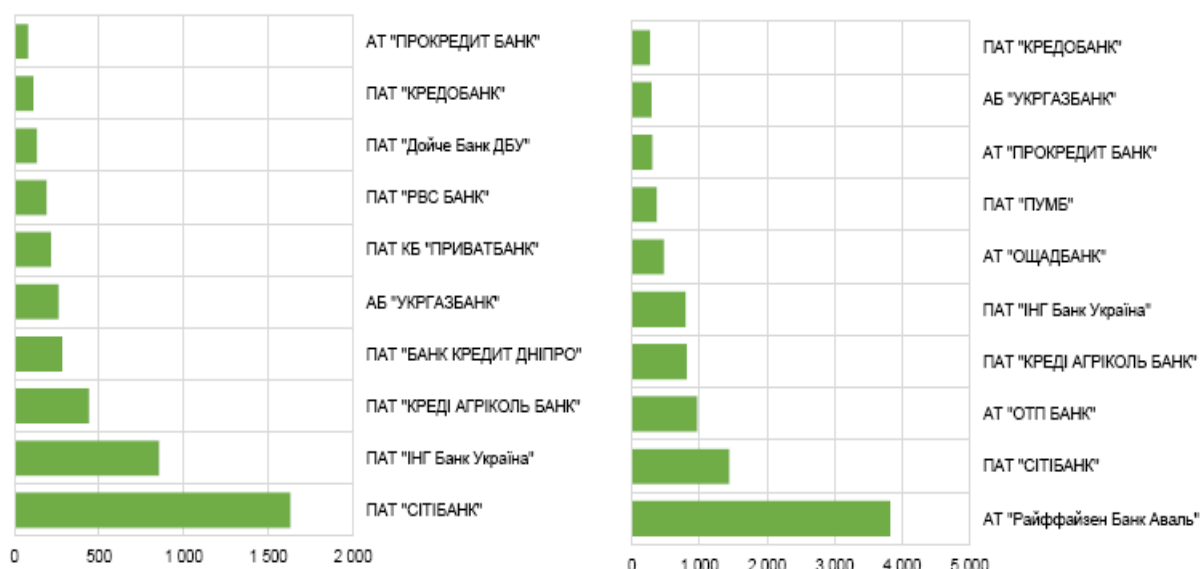

Рис.2.4. ТОП-10 прибуткових банків за результатами 2015 та 2016 рр.

2.2. Загальний аналіз прибутковості АТ «Ощадбанку»

Для аналізу прибутку АТ «Ощадбанку потрібно розрахувати основні показники прибутковості банку, такі як:

– адекватність регулятивного капіталу – показує здатність банку своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Розраховується як співвідношення регулятивного капіталу до активів банку (нормативне значення не менше ніж 10%);

– рентабельність активів (ROA) – показує внутрішню політику банку та результативність роботи менеджерів банку. Розраховується як співвідношення чистого прибутку до активів банку (нормативне значення не менше ніж 1%) [1];

$$R_a = \frac{\text{ЧП}}{A} \cdot 100\% . \quad (2.1)$$

де R_a – рентабельність активів;

ЧП – чистий прибуток банку;

К – активи банку.

– рентабельність капіталу (ROE) – встановлює приблизний розмір чистого прибутку, який отримали б акціонери від інвестування капіталу, тобто ризику, на який вони йдуть, вкладаючи свої кошти з метою забезпечення прийнятного рівня прибутку. Розраховується як співвідношення чистого прибутку до капіталу банку (нормативне значення не менше ніж 15%);

$$R_k = \frac{\text{ЧП}}{K} \cdot 100\% . \quad (2.2)$$

де R_k - норма прибутку на капітал;

ЧП – чистий прибуток банку;

К – власний капітал банку.

– чиста процентна маржа (ЧПМ) – характеризує можливість банку отримувати доход, а саме диференціальний процентний доход, у відсотках до чистих активів. Розраховується як співвідношення чистого процентного доходу до активів банку (нормативне значення не менше ніж 4,5%). Зменшення процентної маржі сигналізує про загрозу банкрутства.

$$\text{ЧПМ} = \frac{\text{ПД} - \text{ПВ}}{\text{А}} \cdot 100, \quad (2.3)$$

де ЧПМ – чиста процентна маржа;

ПД – процентний дохід;

ПВ – процентні витрати банку.

[10]

Використовуючи вищенаведені показники, проведемо аналіз прибутковості АТ «Ощадбанк» за період 2014–2016 рр. у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка основних показників прибутковості АТ «Ощадбанк»

Показники	2015 рік	2016 рік	Відхилення (+,-)
Адекватність регулятивного капіталу (Н2),%	4,6%	7,4%	2,80%
Рентабельність активів (ROA),%	-8,5%	-7,4%	1,10%
Рентабельність капіталу (ROE), %	-81,6%	-69,4%	12,20%
Чиста процентна маржа (ЧПМ), %	4,9%	4,5%	-0,40%

За даними розрахунками видно, що за аналізовані періоди адекватність регулятивного капіталу нижче норми 10% (4,6% та 7,4% відповідно), що є моментом негативним, оскільки більшу частину ризиків банк перекладає на кредиторів та вкладників. Хоча у 2016 році цей показник підвищився на

2,8%, що з точки зору надійності та платоспроможності банку є моментом позитивним. Але при цьому він все ж таки є меншим за норму.

Рентабельність активів за аналізований період нижче норми та становить менше ніж 1%, що свідчить про те, що банк неефективно використовує наявні ресурси. При цьому значення показника в обох періодах, що аналізуються є від'ємним. Хоча у 2016 році значення показника дещо підвищилося на 1,10%.

Рентабельність капіталу за аналізовані періоди нижче норми та становить менше ніж 15%, що свідчить про те, що банк працює неефективно. Так же як і показник рентабельності активів, рентабельність капіталу має у 2015 році та у 2016 році від'ємне значення.

При цьому слід відмітити, що у 2015 році та у 2016 році показники рентабельності активів та капіталу мають від'ємні значення, тому що в даний період кінцевим фінансовим результатом діяльності банку був збиток. Тому категорію «показники рентабельності» у даному випадку доцільно було замінити на категорію «показники збитковості».

Процентна чиста маржа у 2015 році становить 4,94% та у 2016 році 4,5%, що є в межах норми 4,5%. Хоча протягом 2015-2016 рр. відмічається тенденція до зниження показника на 0,4%. Основними причинами зменшення процентної маржі є: зниження процентних ставок за кредитами; подорожчання ресурсів; скорочення питомої ваги дохідних активів у загальному їх обсязі; хибна процентна політика.

Зобразимо динаміку показників рентабельності АТ «Ощадбанк» за період 2015–2016 рр. на рис 2.5.

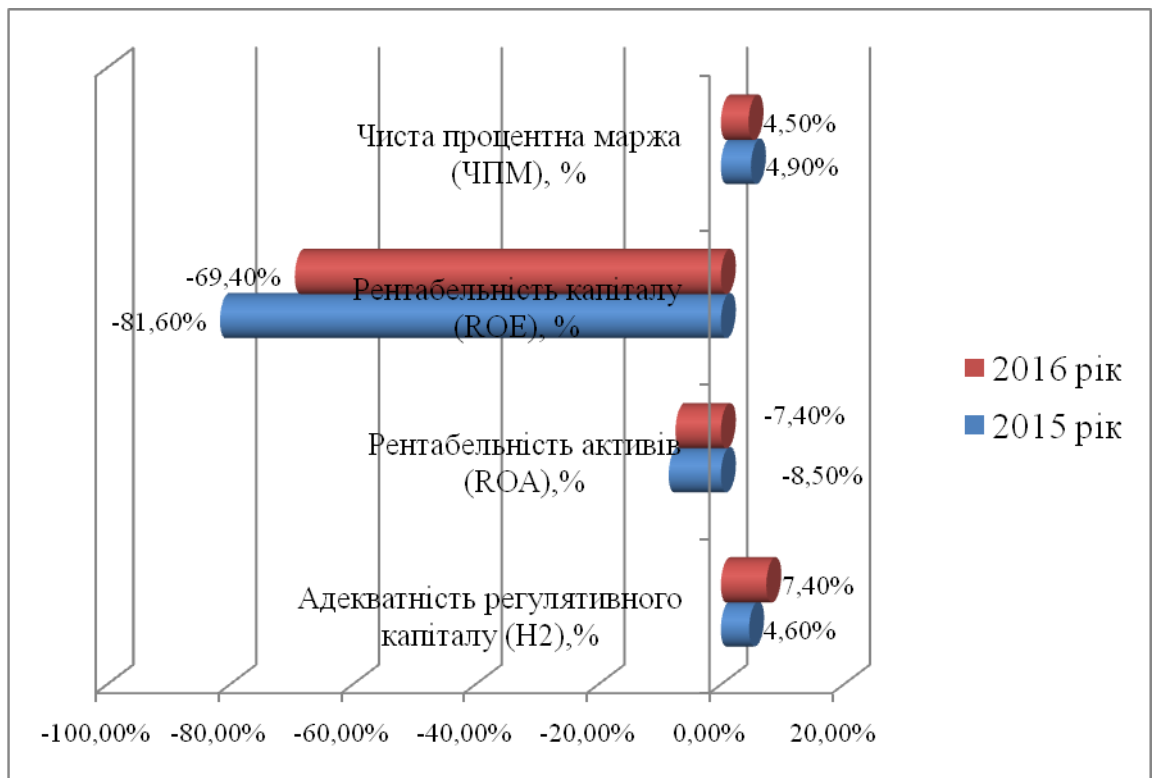

Рис. 2.5. Динаміка показників рентабельності АТ «Ощадбанк» за період 2015–2016 рр.

Як видно з табл. 2.2 та рис. 2.5, АТ «Ощадбанк» у 2015-2016 рр. відноситься до низькорентабельного банку, тому що рентабельність його активів та рентабельність його капіталу не досягають своїх нормативних значень.

У 2015–2016 рр. банк є неприбутковим, оскільки працював зі збитком, а рентабельність (збитковість) його капіталу та активів нижче 0.

Зниження рентабельності активів та рентабельності капіталу свідчить про зниження економічної ефективності АТ Ощадбанк.

Надалі, слід більш детально ознайомитися з тенденцією банку щодо отримання прибутку, визначити його структуру та фактори, що на нього впливають

Визначення загального обсягу прибутку до оподаткування здійснюється за даними звіту про фінансові результати (Додаток А). Для обчислення абсолютного розміру прибутку використовується інформація про

доходи і витрати банку, яка дає змогу визначити прибуток у цілому та за його складовими:

Загальний аналіз чистого прибутку банку потребує побудови аналітичної таблиці (табл. 2.3), яка відображає динаміку його абсолютного обсягу, складу і структури. Така таблиця будується безпосередньо за даними звітів за попередній і звітний роки (Додаток А).

Таблиця 2.3

Динаміка прибутку АТ «Ощадбанк» за 2015-2016 рр.

Показники	2015 р.	2016 р.	Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	%
Чистий процентний дохід	(9844383)	2677146	12521529	-127,19%
Чистий комісійний дохід	1634156	2124842	490686	30,03%
Чистий торговельний дохід	(1484743)	231434	1716177	-115,59%
Чисті інші доходи	121121	94726	-26395	-21,79%
Чистий непроцентний прибуток	1817114	3362202	1545088	85,03%
Чистий прибуток	(12273078)	464085	12737163	-103,78%

Загальний аналіз прибутку банку потребує використання методик вертикального та горизонтального аналізу.

Динаміка чистого прибутку має позитивну тенденцію (рис. 2.6).

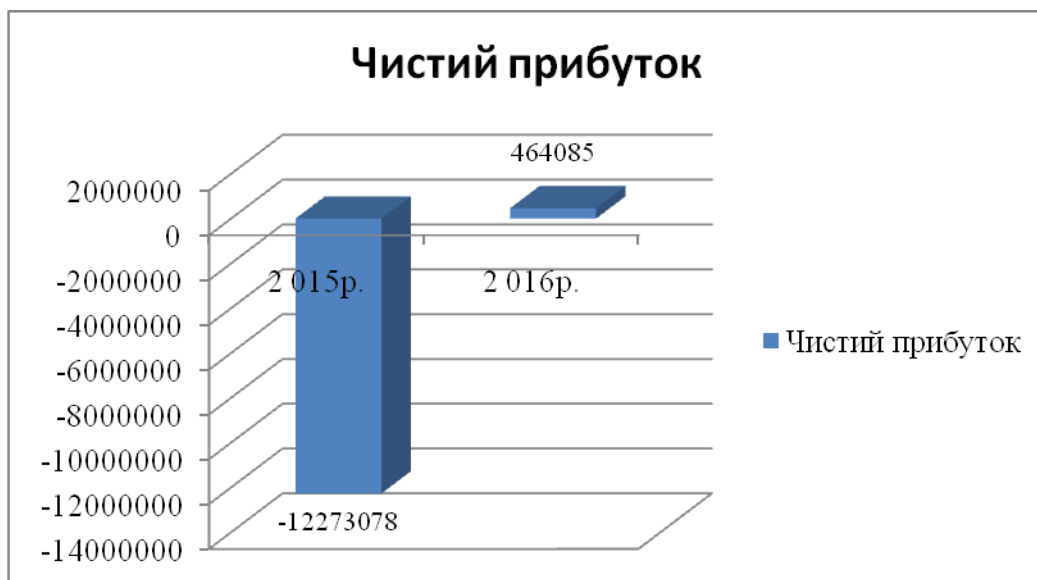

Рис. 2.6. Динаміка чистого прибутку АТ «Ощадбанку» за 2015-2016 рр.

Загальне збільшення чистого прибутку у 2016 році становило 12737163 тис. грн. порівняно з 2015 роком, супроводжувалось зростанням його складових за основними напрямками діяльності банку. А саме:

- чистий процентний дохід збільшився на 12521529 тис. грн., або на - 127,19%;
- чистий комісійний дохід збільшився на 490686 тис. грн., або на 30,03%;
- чистий торговельний дохід збільшився на 1716177 тис. грн., або на - 115,59%.

Динаміка основних складових чистого прибутку банку представлена на рис. 2.7.

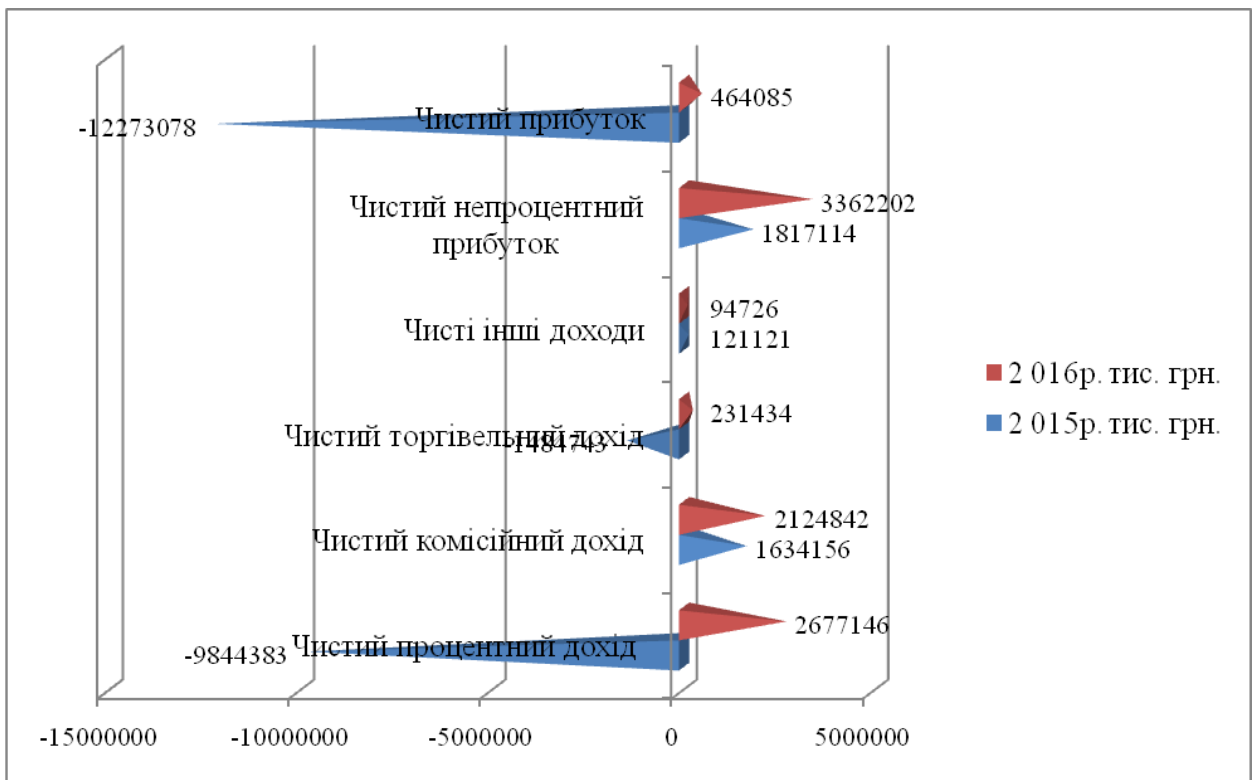

Рис. 2.7. Динаміка основних складових чистого прибутку АТ «Ощадбанку» у 2015-2016 рр.

Від’ємне значення іншого прибутку вважається нормальним для комерційного банку на тій підставі, що у його формуванні беруть участь статті витрат, які не мають аналогів у дохідній частині Звіту про фінансові результати. Це загальноадміністративні витрати, витрати на персонал, витрати на сплату податків (крім податку на прибуток) тощо.

Аналіз структури прибутку свідчить про те, що основним джерелом прибутку для банку є чистий процентний дохід, тобто приріст прибутку досягнуто саме за рахунок ефективного управління активами і пасивами (рис. 2.8.).

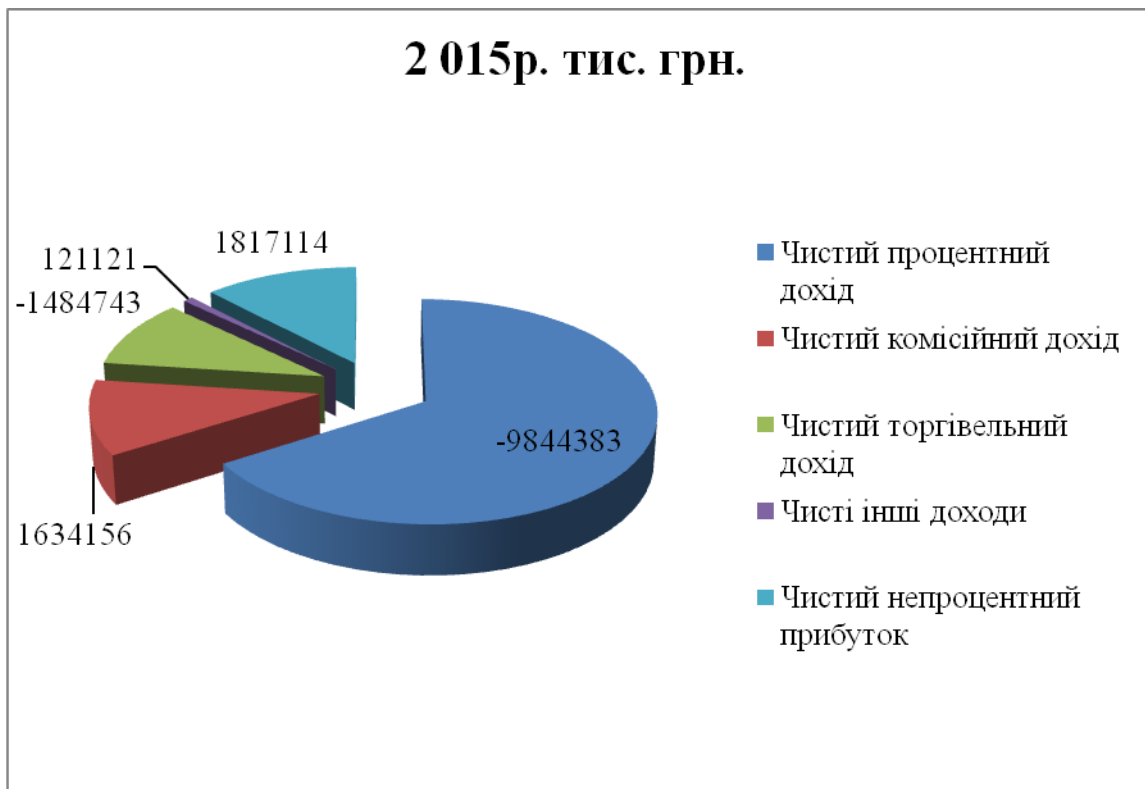

Рис. 2.8. Структура чистого прибутку АТ «Ощадбанку» у 2015 році

Також на збільшення чистого прибутку позитивно позначилося збільшення комісійних доходів на 30,03%.

Отже в цілому слід зазначити, що фінансовий результат діяльності АТ «Ощадбанку» за 2015-2016 рр. мав позитивну динаміку.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ БАНКУ

3.1. Дослідження основних систем, форм та методів аналізу прибутковості банку

Управління прибутковістю банків реалізується через систему управління прибутковістю банків, що визначається цілеспрямованим організуючим впливом суб'єкта управління, керуючої системи (комплекс підрозділів, які забезпечують управління прибутком банку) на об'єкт управління, керовану систему – прибутковість банківської діяльності. Систему управління прибутком банку наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Система управління прибутковістю банку [31]

Така система базується на концепції виділення в рамках організаційної структури банку так званих центрів відповідальності. Центр фінансової відповідальності – це підрозділ банку, виділений за ринково-продуктовою або функціональною ознакою, що надає певний перелік основних і додаткових видів банківських послуг і повністю контролює різні аспекти формування та розподілу прибутку. Менеджер, який приймає управлінські

рішення та відповідає за виконання планових кількісних, цінових та фінансових показників, здійснює управління такою бізнес-одиницею [20].

Для реалізації механізмів управління прибутковістю, які застосовуються підрозділами банку, виділяємо основні методи (організаційні, економічні, спеціальні), важелі (економічні, фінансові, правові), інструменти (технологій та програм) з метою підвищення прибутковості банківської діяльності. Побудова системи управління прибутком потребує існування систематизованого переліку об'єктів управління прибутком банківської установи. Така систематизація об'єктів повинна, з одного боку, відобразити функціональну спрямованість цього управління, з іншого – різні його рівні (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Об'єкти управління прибутковістю банку [31]

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту засновників, учасників банку в поточному та перспективному періодах [33]. Для підвищення результативності діяльності підприємства потрібно розробити дієвий механізм управління прибутком, в якому варто

виділити п'ять основних блоків: мета, завдання, принципи, структура та система управління. Саме на такому підході необхідно базуватися при побудові механізму управління прибутком у банку з розгалуженою мережею філій (до яких належить АТ «Ощадбанк»), але з обов'язковим урахуванням особливостей їх діяльності. Безпосередній процес управління прибутком банку відобразимо у стислому вигляді за допомогою рис. 3.3.

Рис. 3.3. Процес управління прибутковістю банку [20]

Отже, механізм управління прибутковістю банку реалізується через систему управління прибутковістю банків, що визначається цілеспрямованим організуючим впливом суб'єкта управління, керуючої системи (комплекс підрозділів, що забезпечують управління прибутком банку) на об'єкт управління, керовану систему складові прибутковості банківської діяльності.

В кризових умовах підвищення ефективності діяльності банку обумовлено вдосконаленням систем, форм та методів аналізу прибутковості банку.

Важливою складовою частиною механізму управління прибутком банку є системи і методи його аналізу. Аналіз прибутку являє собою процес дослідження умов та результатів його формування і використання з метою

виявлення резервів подальшого підвищення ефективності управління ним [20].

Мета аналізу прибутку полягає у збільшенні абсолютної величини прибутку та підвищення рентабельності банку на основі ефективного управління доходами і витратами. Тому, аналіз прибутку ґрунтується на аналізі доходів та витрат банку. Відповідно до мети визначають такі основні завдання аналізу прибутку:

- оцінка виконання плану прибутку;
- оцінка динаміки прибутку в цілому, за складом та структурою;
- факторний аналіз прибутку;
- визначення тенденцій динаміки прибутку за тривалий період;
- аналіз показників прибутковості діяльності банку.

За цілями аналіз прибутку розподіляється на різні форми за певними ознаками (рис. 3.4).

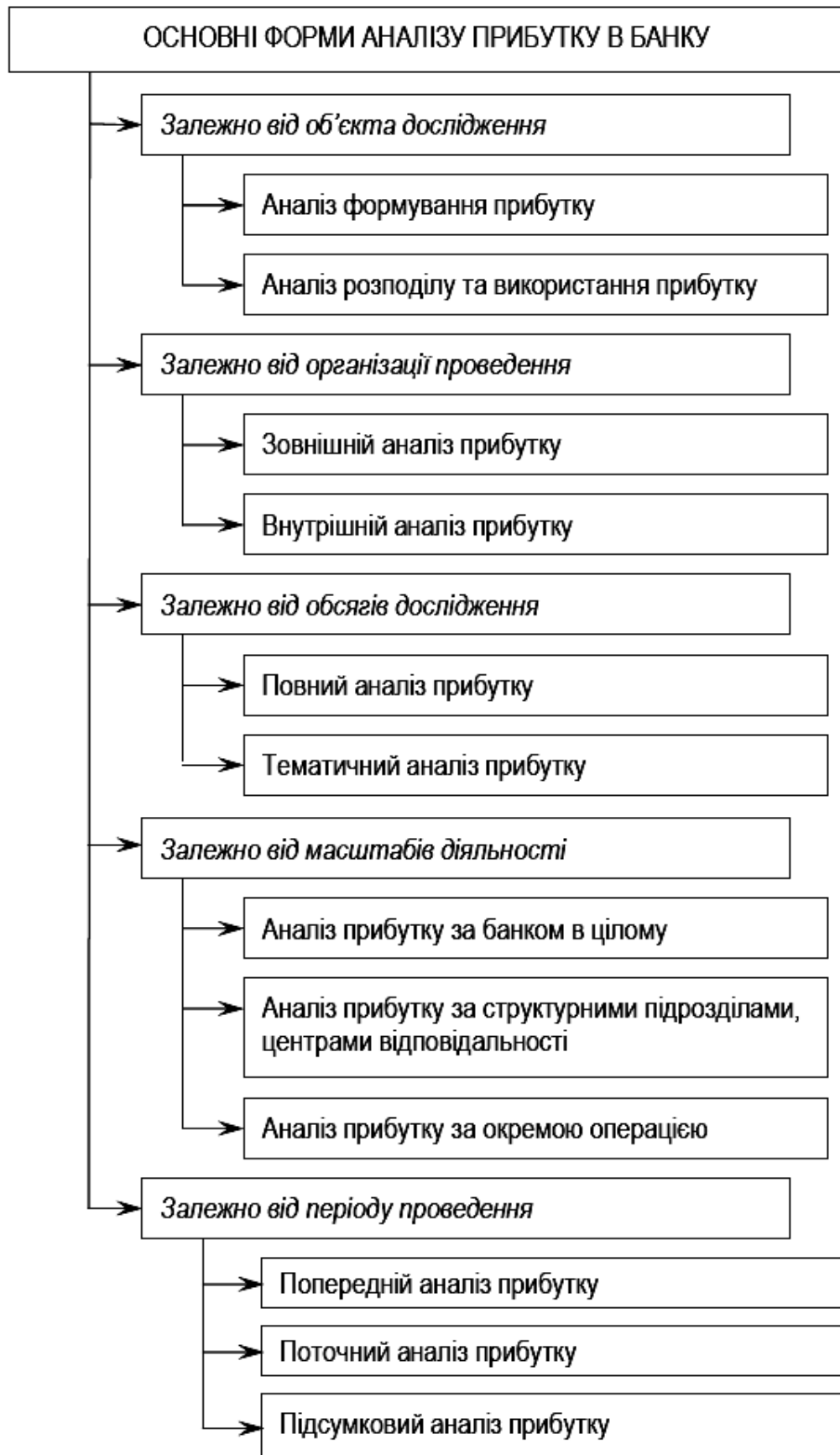

Рис. 3.4. Класифікація основних форм аналізу прибутку банку [20]

Для вирішення конкретних завдань управління прибутком застосовується цілий ряд спеціальних систем та методів аналізу, які дозволяють отримати кількісну оцінку окремих аспектів її формування, розподілу та використання як в статичі, так і в динаміці (рис. 3.5).

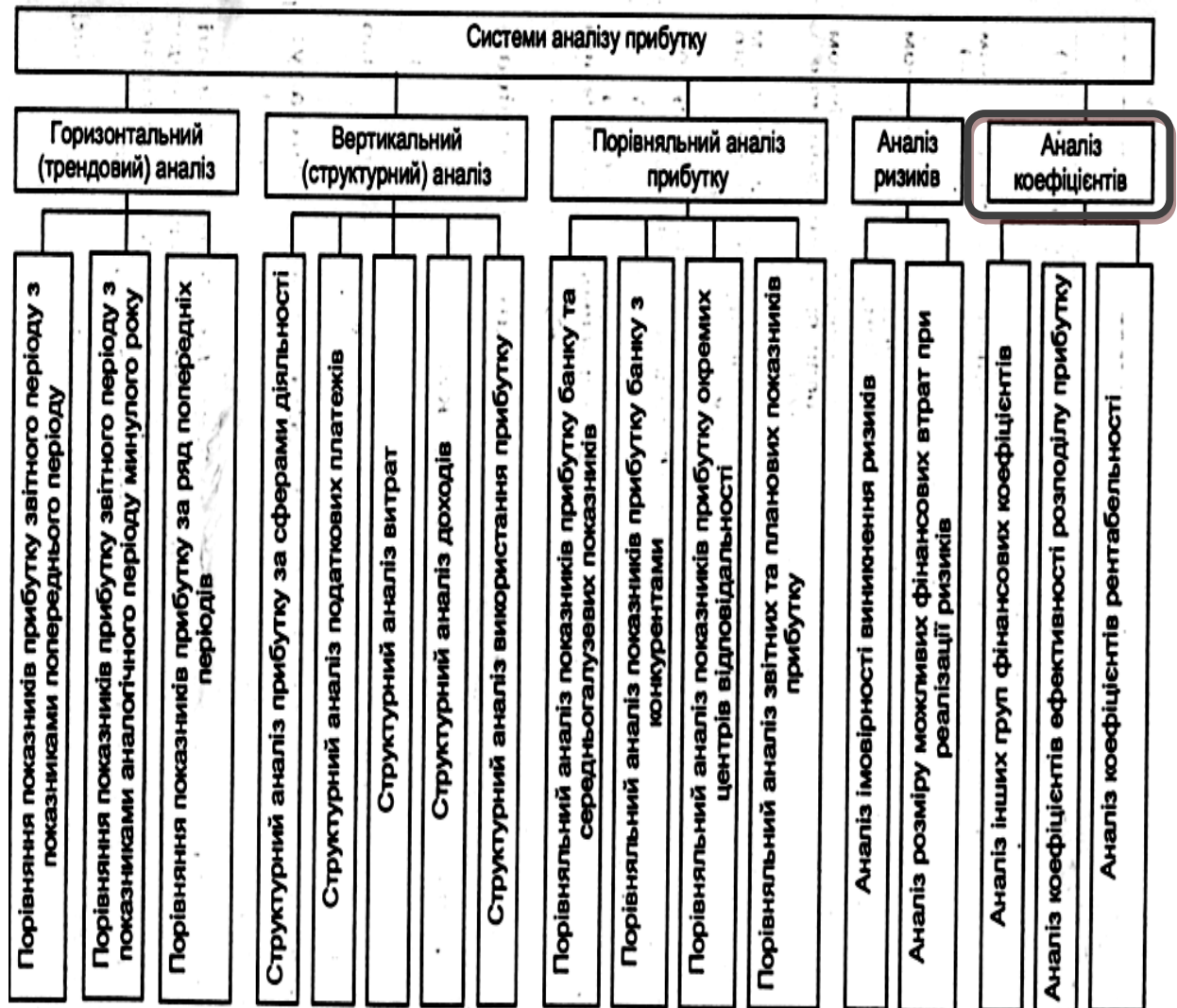

Рис. 3.5. Основні системи аналізу прибутку банку

Розглядаючи методи управління прибутком, слід визначитися, що мається на увазі під поняттям «метод». Відповідно до тлумачення С.І. Ожегова, метод - спосіб теоретичного дослідження чи практичного здійснення чого-небудь. Такого ж трактування дотримуються й інші автори з деякими уточненнями і поясненнями залежно від того, яка, економічна чи філософська, сторона питання розкривається. На думку А.М. Рум'янцевої, Е.Г. Яковенко, С.І. Янаєва «метод» – це система правил і прийомів підходу

до вивчення явищ і закономірностей..., шлях, спосіб досягнення певних результатів у пізнанні й практиці; прийом теоретичного дослідження чи тактичного здійснення чого-небудь.

Отже, слід під методами управління слід визначати способи впливу на певний об'єкт управління для досягнення конкретної мети.

Слід визнати, що за змістом методи управління прибутком ідентифікуються з основними функціями управління: плануванням, аналізом, регулюванням і контролем. Однак варто розрізнити методи управління і методи процесу управління. Метод управління характеризує закінчений акт впливу на об'єкт управління, а за допомогою методів процесу управління виконуються лише окремі роботи [18].

Найбільше значення в ході аналізу прибутку мають коефіцієнтний та факторний методи аналізу (див. рис. 3.5). Аналіз коефіцієнтів базується на розрахунку співвідношення різноманітних абсолютних показників між собою. В процесі використання даної системи аналізу визначаються різноманітні відносні показники, що характеризують окремі аспекти формування, розподілу та використання прибутку банку.

У світовій практиці основними показниками прибутковості діяльності банку є показники ROA (прибутковість активів) та ROE (прибутковість капіталу).

Показник ROA перш за все є показником ефективності роботи менеджерів банку. Він характеризує, наскільки ефективно менеджери банку формують прибуток з активів банку.

Показник ROE є вимірником дохідності для акціонерів банку. Він приблизно встановлює розмір чистого прибутку, який отримують акціонери від інвестування капіталу, тобто ризику, на який вони йдуть, надаючи свої кошти на отримання прийняттого рівня прибутку.

Вищенаведені показники є елементами найбільш популярної моделі для дослідження ефективності банківської діяльності – моделі фірми “Дюпон”, або декомпозиційної моделі [20].

Ця традиційна система відома в теорії корпоративних фінансів як модель Дюпона (3.1). Методика декомпозиційного аналізу дає змогу дослідити залежність між показниками прибутковості і ризику банку та виявити вплив окремих чинників на ефективність його діяльності за формулою:

$$ROE = \frac{ЧП}{A_{заг}} \cdot \frac{A_{заг}}{K} = ROA \cdot EM, \quad (3.1)$$

Цей взаємозв'язок свідчить про те, що банківський прибуток дуже чутливий до того, за рахунок яких джерел формуються ресурси банку, що більше використовується – боргові зобов'язання, включаючи депозити, чи кошти власників банку. Банк навіть з низьким рівнем прибутковості активів може досягти високого рівня прибутковості капіталу за рахунок активного використання боргових зобов'язань та незначного використання капіталу акціонерів.

Фактично взаємозв'язок *ROE* і *ROA* демонструє фундаментальну залежність між прибутковістю та ризиковістю діяльності.

Відомо, що через зниження ефективності діяльності, яка відображається показником *ROA*, банк повинен брати на себе більший ризик шляхом підвищення співвідношення боргових зобов'язань та акціонерного капіталу для досягнення рівня прибутковості, якого бажають його акціонери.

Дослідження прибутку не може вважатися повним без проведення факторного аналізу.

Чистий прибуток, що відображає фінансовий результат комерційної діяльності банку, в основному формується під впливом таких факторів:

- зміна розміру власного капіталу (С1);
- зміна маржі прибутку (Н4);
- зміна рівня ефективності використання активів (Н2);
- зміна рівня мультиплікатора капіталу (Н3).

Модель, що використовується для факторного аналізу прибутку, виглядає так:

$$\text{Прибуток} = C1 \cdot H4 \cdot H2 \cdot H3. \quad (3.2)$$

Факторний аналіз сприяє виявленню параметрів, що впливають на зміну розміру прибутку банку, і дозволяє регулювати розмір прибутку та рентабельність власного капіталу банку за рахунок управління факторами, що впливають на прибуток та норму прибутку на капітал.

Незважаючи на те, що декомпозиційний метод аналізу ефективності діяльності банку є одним з найбільш поширених і вважається найбільш правильним методом, він містить деякі недоліки. Вчені вважають, що на сучасному етапі, коли банківська діяльність вийшла за рамки традиційних операцій (залучення коштів у вклади, розміщення залучених коштів, проведення розрахункового обслуговування), необхідно оцінювати ефективність діяльності з урахуванням ризику. Крім того, важко оцінити ефективність діяльності окремих підрозділів банку, не знаючи, яку вартість капіталу віднесено на цей підрозділ.

Практика доводить, що зазвичай банки намагаються мати на балансі більше капіталу, ніж вимагають регулюючі органи. Це пояснюється тим, що банки хочуть «застрахуватися» від санкцій з боку регулятора за порушення мінімального нормативу достатності капіталу.

Інша причина перевищення розміру капіталу над встановленим мінімумом може бути пояснена так: наявність великого розміру капіталу певною мірою сигналом про більш високу надійність даного банку у порівнянні з конкурентами, що підвищує довіру кредиторів та клієнтів. Однак із збільшенням частки власного капіталу в активах ефективність його використання (показник ROE) буде знижуватися, в чому не будуть зацікавлені акціонери та інвестори банку. Тому перед вченими було поставлене завдання: знайти метод оцінки ефективності діяльності банку, який би дозволяв, з одного боку, забезпечувати захист від ризиків, з іншого –

максимізувати ефективність використання капіталу банку. Таким чином виникла концепція економічного капіталу та методологія RAROC.

Слід зазначити, що концепція економічного капіталу виникла, тому що традиційні функції власних коштів були до певної міри переглянуті.

Метод оцінки фінансового ризику і потреби в капіталі на рівні окремих напрямів бізнесу та банку в цілому, який отримав назву “скоректована на ризик рентабельність капіталу” (Risk-Adjusted Return On Capital – RAROC), був вперше впроваджений інвестиційним банком Banker’s Trust в кінці 1970 року. На базі цього показника виникли модифікації, які можна об’єднати під назвою “показники оцінки результатів діяльності з врахуванням ризику”. Вони отримали широке розповсюдження у фінансовому секторі як показники економічної ефективності, що враховують ризик.

Поява методу RAROC була обумовлена тенденцією збільшення диверсифікації банківської справи у західних країнах у 80-90-х роках ХХ ст. В цей період банки почали освоювати нові для них види операцій, наприклад, торгівлю деривативами, які, на відміну від традиційних операцій кредитування, потребували дуже мало капіталу як джерела їх фінансування, однак створювали умовні зобов’язання для банку, розмір збитків за якими міг бути катастрофічним для банку в цілому.

Отже, головною метою використання методу RAROC є оптимізація сукупної величини та структури капіталу банку.

Основою RAROC є такий принцип: більш ризикові проекти повинні приносити і більшу чисту дохідність у порівнянні з проектами менш ризиковими. Це означає, що оцінка рентабельності напрямку бізнесу чи підрозділу (операції, продукту, клієнта тощо) та ціноутворення на їх продукти і послуги повинні враховувати не тільки прямі витрати, що включають вартість кредитних ресурсів, непроцентні витрати і премію за ризик (відображає очікувані збитки), але й вартість задіяного капіталу для покриття непередбачуваних збитків внаслідок усіх видів ризику.

Виходячи з вищенаведеного, оцінити рентабельність капіталу, скореговану на ризик, можна за такою формулою:

$$RAROC = \frac{E - EL}{RC} = \frac{E - EL}{(MRC + CRC + ORC)}, \quad (3.3)$$

де E – чистий прибуток з урахуванням витрат на часткове хеджування ринкового та кредитного ризиків;

EL – очікувані втрати внаслідок економічного ризику;

RC – капітал, що резервується проти сукупного нехеджованого ризику, який складається з непередбачуваних втрат внаслідок ринкового, кредитного та операційного ризиків.

Метод RAROC також має свої переваги та недоліки. До переваг слід віднести:

об'єктивність – більш точна оцінка потреб в капіталі та економічної вигоди від операцій в порівнянні з традиційними показниками ROE і ROA;

комплексність – інтеграція в одному показнику оцінок основних видів фінансових ризиків (ринкового, кредитного, операційного);

універсальність – можливість використання в стратегічному плануванні, ціноутворенні та системах мотивації персоналу на всіх рівнях управління банку.

Серед недоліків методу RAROC виділяють:

неможливість використання при оцінці рентабельності інвестицій в безризикові активи, для яких ринковий, кредитний та операційний ризики дуже малі;

складність розрахунку для малих підрозділів банку, окремих операцій та продуктів, для яких визначення розміру задіяного капіталу та віднесення прибутку чи витрат є проблемою. Це загальний недолік показника RAROC та похідних від нього.

Проте, враховуючи перелічені переваги та недоліки двох основних методів - концепцій аналізу прибутку банку, слід вважається факторний

аналіз (модель Дюпона) найбільш дієвим методом аналізу прибутковості банку.

3.2. Формалізація впливу факторів на прибуток банку

Кінцевим фінансовим результатом діяльності банку є прибуток, який формується під впливом низки факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. У цьому випадку виникає необхідність не лише виявлення зазначеного впливу, але й надання кількісної інтерпретації шляхом застосування економіко-математичних методів.

Так, процес формалізації оцінки впливу зовнішніх (фактори характеристики розвитку економіки) та внутрішніх (фактори, що характеризують розвиток банківської системи) факторів на прибуток банків пропонується представити у вигляді науково-методичного підходу, який передбачає проведення ряду розрахунків.

На першому етапі передбачається попередній аналіз часового ряду прибутку (збитків) банків, виявлення суттєвих статистичних закономірностей динаміки рівнів даного ряду, обґрунтування запропонованої специфікації відповідної економіко-математичної моделі.

Другий етап включає виявлення зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на прибуток банків, що супроводжується збором відповідних статистичних даних. Отримані результати в ході проведення даного етапу науково-методичного підходу пропонується представити у вигляді табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банку

№	Показник	1	...	j	...	m
1	Показник 1					
	...					
i	Показник i					
	...					
n	Показник n					

Продовжуючи формалізацію факторного середовища, на наступному етапі необхідне проведення кореляційного аналізу залежності між зовнішніми / внутрішніми факторами та прибутком (збитком) банків з метою подальшого обґрунтування вибору серед виявлених факторів найбільш суттєвих. Математичним забезпеченням реалізації даного етапу виступає розрахунок величини парної кореляції між результативним показником (прибутком / збитком банків) та існуючими факторними ознаками, зазначеними в табл. 3.1, розрахунок якого проводиться за формулою (3.4):

$$r_{yx_i} = \frac{\sum yx_i - \frac{\sum y \cdot \sum x_i}{n}}{\sqrt{\left(\sum y^2 - \frac{(\sum y)^2}{n}\right) \left(\sum x_i^2 - \frac{(\sum x_i)^2}{n}\right)}}, \quad (3.4)$$

де

r_{yx_i} - коефіцієнт парної кореляції між значенням результативної ознаки (y) (рівня прибутку (збитків)) банків та i -м ($i \cdot 1 \cdot n$) показником (x_i) (відповідним зовнішнім/внутрішнім фактором).

Проведені розрахунки на основі використання формули (3.4) представимо у вигляді табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Результати кореляційного аналізу залежності між зовнішніми / внутрішніми факторами впливу на прибуток банку

Показник	Прибутки (збитки) млн.грн.
Показник 1	

....	
Показник і	
....	
Показник n	

На четвертому етапі проводиться регресійний аналіз залежності між зовнішніми / внутрішніми факторами та прибутком (збитком) банків з метою подальшої побудови багатofакторного рівняння лінійної регресії, що дозволить кількісно описати взаємозв'язки між зазначеними результативною і факторними ознаками та провести аналіз впливу зміни зовнішніх / внутрішніх факторів на варіацію прибутку (збитку) банків. Математичним забезпеченням реалізації даного етапу виступає регресійне рівняння, яке враховує лише суттєві зовнішні / внутрішні фактори, доцільність використання яких обґрунтовано на попередньому етапі науково-методичного підходу:

$$y = a_0 + \sum_{i=1}^n a_i x_i \quad (3.5)$$

де a_i, a_0 - сталі величини – параметри рівняння регресії, які показують, на скільки одиниць збільшиться / зменшиться рівень прибутку (збитку) розглянутого банку при відповідному збільшенні / зменшенні суттєвої факторної ознаки.

Результати проведення даного етапу та інформаційна база побудови рівняння (3.5) представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Результати регресійного аналізу впливу зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банку

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	Нижні 95%	Верхні 95%
Y-перетин					

Показник 1					
.....					
Показник і					
.....					
Показник n					

П'ятий етап формалізації передбачає проведення факторного аналізу впливу зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банків шляхом визначення на основі застосування рівняння (3.5) значення прибутку (збитку) банків, якщо величини всіх показників, окрім досліджуваного, обираються на базисному рівні, у той час як значення впливу досліджуваного фактору обирається на поточному рівні. Отримані в результаті описаного процесу обчислення представимо в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Результати факторного аналізу впливу зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банку

№	Показник	1	.....	j	.....	m
	Показник 1					
	.....					
I	Показник і					
	.....					
N	Показник n					

На передостанньому етапі запропонованої методики проводиться кластерний аналіз впливу зовнішніх / внутрішніх факторів на прибуток банків шляхом застосування таких методів групування показників, як метод k-середніх та методом одночасної кластеризації за змінними (стовбцями) та за спостереженнями (рядками). Реалізація даного етапу науково-методичного підходу дозволить здійснити групування зовнішніх / внутрішніх факторів на однорідні за своїми характеристиками та особливостями використання кластерами з подальшим дослідженням ступеня впливу виявлених груп

показників на рівень прибутку (збитку) банків. Отримати ґрунтовний аналіз пропонується шляхом:

- побудови горизонтальної / вертикальної деревоподібної діаграми (виду, представленого на рис. 3.6.);

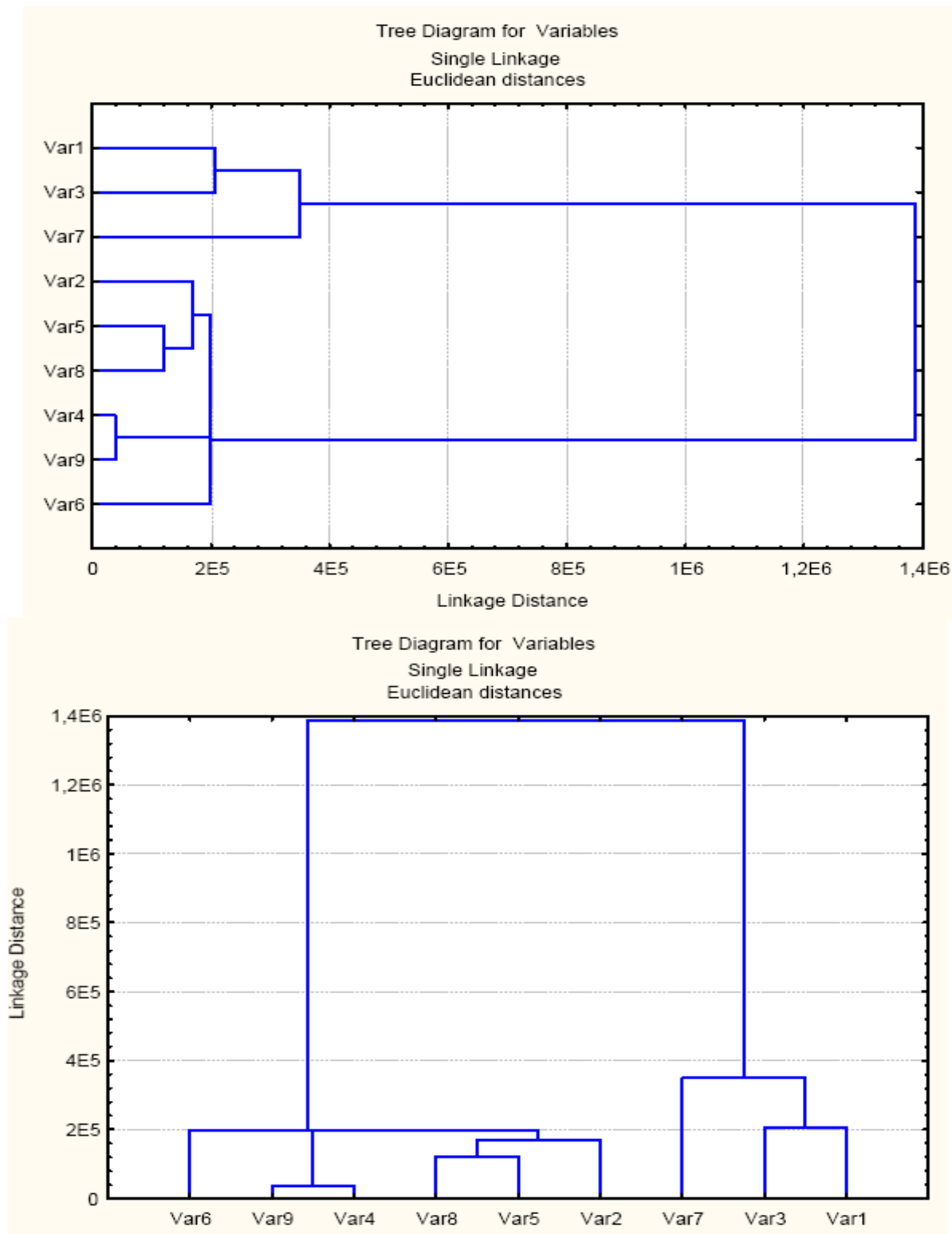

Рис. 3.6. Горизонтальна / вертикальна деревоподібна діаграма класифікації зовнішніх/внутрішніх факторів впливу на прибуток банків (методом k-середніх)

- розрахунку евклідових відстаней між кластерами (основи подальшого групування):

$$d_e(X_i, X_j) = \left[\sum_{i=1}^n (x_i - x_j)^2 \right]^{1/2}, \quad (3.6)$$

де $d_e(X_i, X_j)$ - значення евклідової відстані між кластерами;
 x_j - j -й ($j \cdot 1 \cdot n$) - показник (відповідний зовнішній/внутрішній фактор).

Результати проведених розрахунків за формулою (3.6) наведемо у вигляді табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Евклідові відстані між кластерами зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банків

Показник (фактор)	Евклідові відстані				
	Показник 1	...	Показник j	...	Показник n
Показник 1	0				
...		0			
Показник i			0		
...				0	
Показник n					0

- визначення описової статистики для кожного з виділених кластерів (показників характеристики виділених однорідних груп):

- o середнє значення (середня арифметична проста):

$$\bar{x}_i = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}; \quad (3.7)$$

- o стандартне відхилення;

$$S_u = \sqrt{S_u^2}; \quad (3.8)$$

о дисперсія:

$$S_u^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n u_i^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (y_{fi} - y_i)^2; \quad (3.9)$$

де - фактичне значення прибутку (збитку) банків в і-му спостереженні.

Результати проведених розрахунків за формулами (4), (5), (6) наведемо у вигляді табл.3.6.

Таблиця 3.6

Статистика для кожного з виділених кластерів зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банків

Спостереження	Описові статистики для кластеру і		
	Середнє значення	Стандартне відхилення	Дисперсія
Спостереження 1			
...			
Спостереження і			
...			
Спостереження п			

- ідентифікації складових виділених кластерів та розрахунку відстаней від центру кожного кластеру до відповідних факторів (табл.3.7);

Таблиця 3.7

Складові і-го кластеру зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банків та відстані від центру даного кластеру до відповідних факторів

	Складові і-го кластеру та відстані від центру даного кластеру до відповідних факторів. Кластер містить ... показників				
	Показник 1	...	Показник j	...	Показник п
Відстані					

- побудови графіку (виду рис. 3.7) складових виділених кластерів у розрізі спостережень (наочне відображення динамічних зрушень);

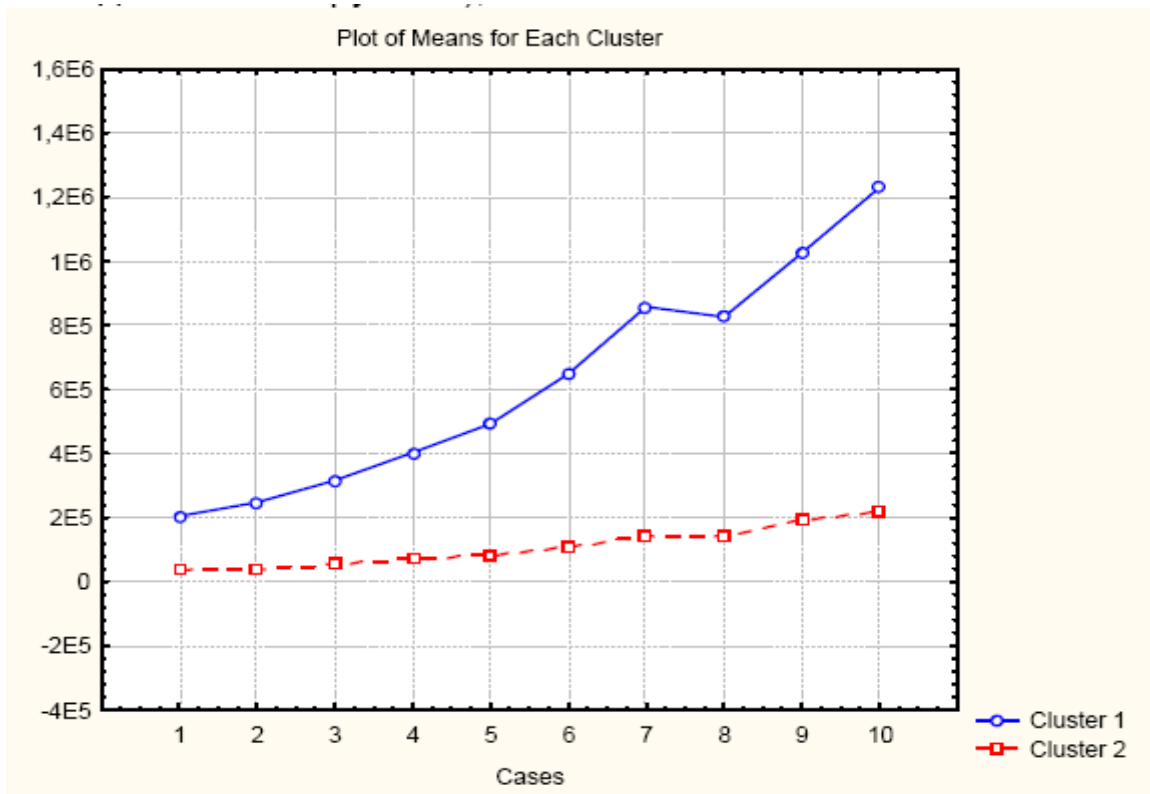

Рис. 3.7. Графік складових виділених кластерів зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банків у розрізі спостережень

- побудови графіку (виду, зображеного на рис. 3.8) результатів одночасної кластеризації за змінними (стовбцями) та за спостереженнями (рядками).

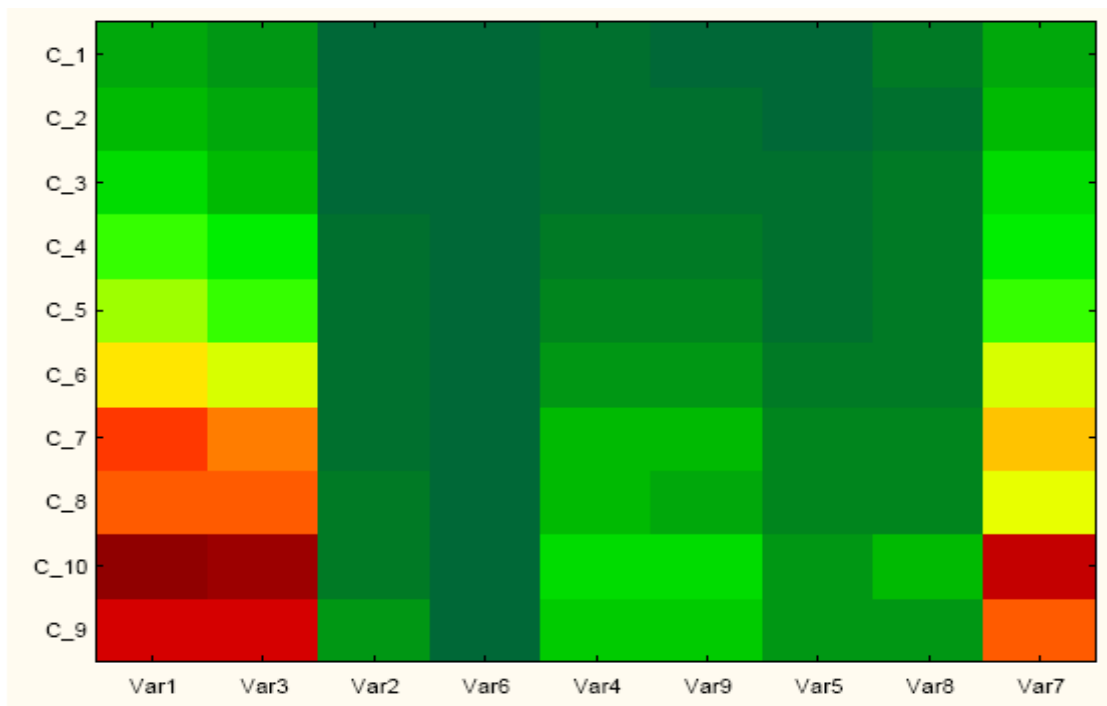

Рис. 3.8. Графік результатів одночасної кластеризації за змінними (стовбцями) та за спостереженнями (рядками) зовнішніх / внутрішніх факторів впливу на прибуток банків у розрізі спостережень

Завершальним етапом формалізації факторного середовища впливу на формування прибутку є розробка практичних рекомендацій щодо необхідності коригування поточних і стратегічних напрямків управління прибутком банків на основі отриманих на попередніх етапах науково-методичного підходу даних в розрізі ступеня впливу як окремо розглянутих зовнішніх / внутрішніх факторів, так і сформованих на їхній основі кластерів.

Спрощена схема формалізації впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на прибуток банків представлена на рис. 3.9.

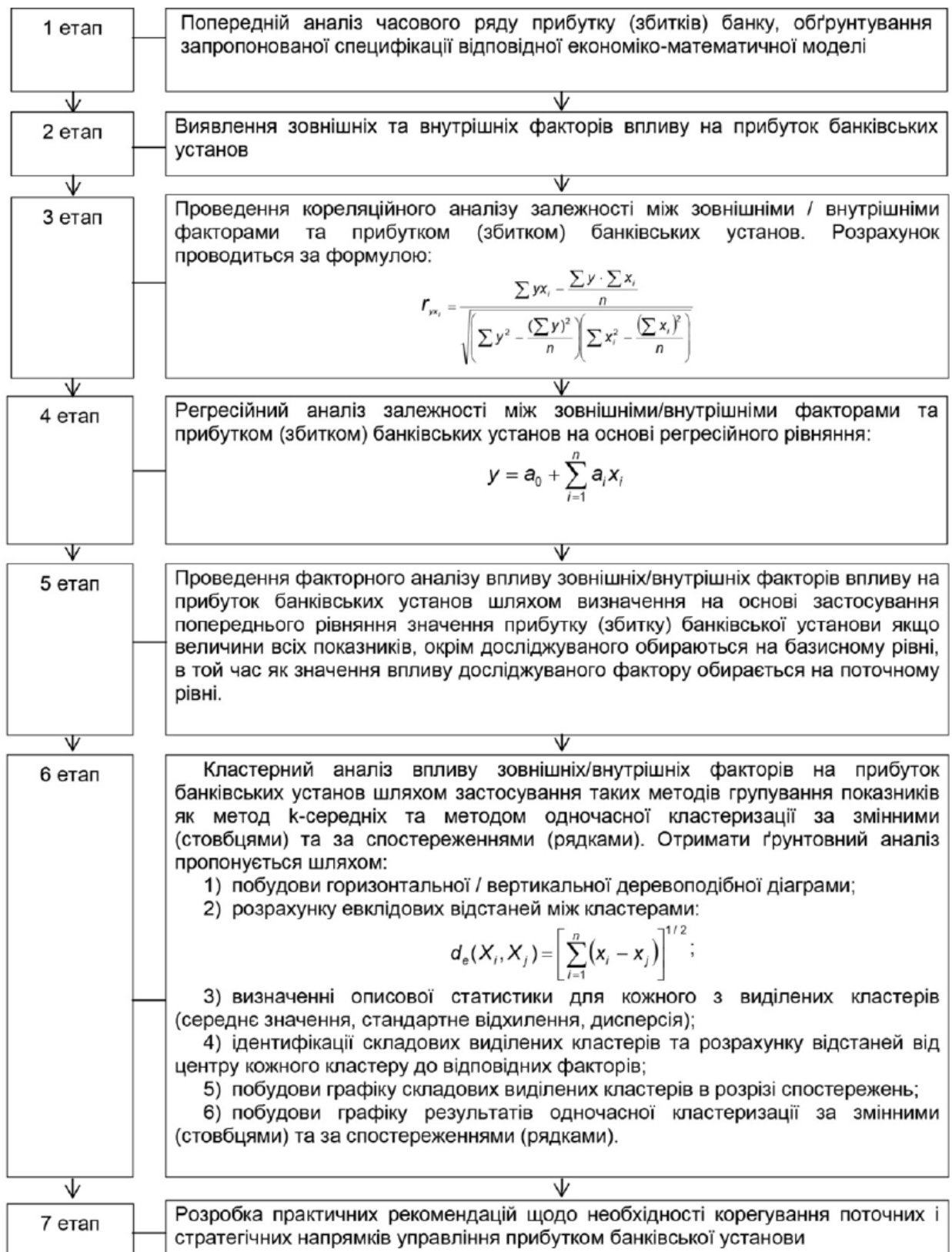

Рис. 3.9. Науково-методичний підхід щодо формалізації впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на прибуток банків

Аналіз та оцінка факторів внутрішнього та зовнішнього впливу є першочерговими на етапі формування прибутку банків; недооцінка або переоцінка впливу окремого фактору або взагалі неврахування його у процесі управління може призвести до значних відхилень від очікуваного результату. Частково нівелювати такий ризик можливо за рахунок правильно підбраного інструментарію. Методика, запропонована в роботі [57] на основі економіко-статистичних методів, дозволяє як відібрати впливові фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, так і кількісно інтерпретувати їхню дію. Крім того, даний підхід дає змогу оцінити як дію окремого фактору, так і вплив групи факторів, що формують собою кластер, згідно до яких менеджери банку можуть приймати комплексні рішення щодо протидії даним чинникам чи, навпаки, отримання вигоди від них.

3.3. Використання методу стрес-тестування в управлінні прибутком банку

Зважаючи на те, що прибуток є кінцевою метою діяльності банків, слід зауважити, що практично всі чинники, які впливають на діяльність банків, прямо чи опосередковано впливають і на фінансовий результат його діяльності. На макрорівні до таких чинників слід віднести зміну обсягів валового внутрішнього продукту та інфляції, на мікрорівні – відсоткові доходи та витрати, а також комісійні доходи і витрати.

У цьому аспекті набуває актуальності процес визначення впливу зазначених чинників на прогнозований кінцевий фінансовий результат – чистий прибуток банків. З цією метою розглядається можливість використання такого методу як стресс-тестування.

Стрес-тестування – це загальний термін, що поєднує групу методів оцінки впливу на фінансове становище організації несприятливих подій,

обумовлених як «виняткові, але можливі» (в англійському варіанті “exceptional but plausible”) [11].

Узагальнюючи європейський досвід, можна виділити чотири базові методи проведення стрес-тестування:

- 1) метод еластичностей;
- 2) метод оцінки втрат;
- 3) сценарний метод;
- 4) індексний метод.

Найпоширенішими методами здійснення стрес-тестування в Україні є сценарний аналіз і аналіз чутливості [12].

Для порівняння вищезгаданих підходів із загальноприйнятими в Україні назвами методів стрес-тестування їх доцільно звести до табл. (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Порівняння світового та європейського підходів до методів стрес-тестування з українським

Назва методу стрес-тестування в Україні [12]	Назва методу стрес-тестування за загальносвітовим підходом (рекомендації МВФ та Світового банку) [11]	Назва методу стрес-тестування за європейським підходом (Базельським підходом) [13]
Сценарний аналіз	Аналіз імовірно-невизначених подій	Метод еластичностей
Аналіз чутливості	Аналіз найбільш імовірних подій	Метод оцінки втрат
-	Аналіз помірно-несприятливих подій	Сценарний метод
-	Аналіз надзвичайних подій «виняткових, але можливих»	Індексний метод

У вітчизняній банківській практиці, методологічне підґрунтя проведення стрес-тестування визначено в «Методичних рекомендаціях щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України» [12], «Методичних

рекомендаціях щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» [14], «Методичних вказівках з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [15].

З урахуванням положень, наведених у Методичних рекомендаціях щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України, процедура оцінювання вразливості банківської системи до істотного погіршення макроекономічної ситуації в країні та щодо прибутковості діяльності банків може бути реалізована на підставі послідовності етапів (рис. 3.10).

Рис. 3.10. Основні етапи проведення стрес-тестування щодо прибутковості банку

Етап 1. Актуалізація цільового параметра стрес-тестування (одного або кількох), що відображає результативність діяльності банківської системи та чутливість якого до зміни факторів ризику слід досліджувати.

Етап 2. Проведення аналітичної роботи з ідентифікації факторів ризику, що становлять загрозу фінансовій стійкості банківської системи. На цьому етапі здійснюється деталізація факторів ризику – як зовнішніх, так і внутрішніх, що враховуватимуться під час проведення стрес-тестування, та визначаються можливі комбінації цих факторів; проводиться стандартизація факторів ризику та цільового параметра, що дає змогу привести всі змінні до єдиної шкали вимірювання.

Етап 3. Розробка моделі стрес-тестування, що відображає ступінь впливу факторів ризику на цільовий параметр, визначення найімовірніших змін цільових параметрів і критеріїв стрес-тестування, встановлення їх критичних значень.

Етап 4. Розробка сценаріїв та оцінювання ризику їх реалізації шляхом формалізації залежності цільового параметра стрес-тестування від кожного чиннику ризику за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Етап 5. Аналіз отриманих результатів потенційного впливу факторів ризику на цільовий параметр та прогнозування ймовірного розміру збитків банківської системи під час реалізації оптимістичного та песимістичного стресових сценаріїв.

Етап 6. Підбиття підсумків стрес-тестування та розробка заходів щодо підвищення фінансової стійкості банківської системи [16; с. 23].

Як цільові параметри стрес-тестування прибутковості / збитковості (ЧП) банківської системи пропонуємо використати: фактори ризику – валовий внутрішній продукт (ВВП), індекс інфляції (І), комісійний дохід (КД), комісійні витрати (КВ), процентний дохід (ПД), процентні витрати (ПВ).

Для розрахунків використано поквартальні значення перелічених вище показників за 2012–2016 рр. (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Параметри сценаріїв стрес-тестування чистого прибутку банківської системи України за 2012 – 2016 рр.

Сценарій зміни фактору ризику	Сценарій 1– позитивний, %	Сценарій 2– негативний, %
Підвищення ВВП	23,87	-22,50
Підвищення / зниження індексу інфляції	-9,39	7,57
Підвищення комісійних доходів	107,93	-74,62
Підвищення комісійних витрат	76,80	130,60
Підвищення відсоткових доходів	106,83	-75,27
Підвищення відсоткових витрат	-73,77	106,19

Визначення найвпливовіших факторів ризику та проведення їх стандартизації було здійснено за допомогою програмного пакета «Статистика» (Statistica) 6.0, що дало змогу забезпечити їх порівнюваність між собою.

Отримана модель стрес-тестування має такий вигляд:

$$ЧП = 0,90 X ВВП - 0,43 X П - 0,62 X КВ + 1,69 X КД + 1,31 X ПД - 2,2 ПВ \quad (3.10)$$

Адекватність побудови моделі стрес-тестування підтверджує критерій Фішера $F = 3,7$ та показник множинної кореляції від-повідно $R = 0,90$.

З метою досягнення максимальної ефективності стрес-тестування необхідно здійснювати за кількома альтернативними сценаріями розвитку подій: позитивним (оптимістичним) та негативним (песимістичним).

Перший сценарій для кожного фактору ризику передбачає визначення середньої величини темпів приросту фактору ризику (наступний рік до попереднього року) та найкращого темпу приросту протягом докризового періоду, а негативний сценарій – середньої величини темпів приросту фактору ризику та найгіршого (найнижчого) темпу приросту протягом кризового періоду (табл. 2) [2; с. 78; 16, с. 24].

За позитивним сценарієм ступінь впливу становить від – 76,80% (зниження комісійних витрат) до 107,93% (підвищення комісійних доходів),

за негативним – від 106,19% (підвищення процентних витрат) до 130,60% (підвищення комісійних витрат).

Прогнозне значення зміни цільового параметра залежно від сценарію та факторів ризику подано у відсотках та абсолютних показниках у табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Результати стрес-тестування чистого прибутку / збитку банківської системи України

Фактор ризику	Значення фактору ризику на 01.10.2016		Сценарне значення зміни фактору ризику, %	Прогнозне значення зміни цільового параметра залежно від сценарію	
	Абсолютне значення	Одиниця виміру		Відсотки	Млн грн
ВВП	553111	Млн грн	23,87	21,48	2561
			-22,50	-20,25	-2414
Індекс інфляції	102,8	%	-9,39	4,04	481
			7,57	-3,26	-388
Комісійний дохід	21842	Млн. грн.	107,93	182,40	21740
			-74,62	-120,88	-14408
Комісійні витрати	-5154	Млн. грн.	-76,80	47,62	5675
			130,60	-80,64	-9611
Відсотковий дохід	107680	Млн. грн.	106,83	139,95	16680
			-75,27	-98,60	-11753
Відсоткові витрати	-69790	Млн. грн.	-73,77	161,41	19239
			106,19	-233,62	-27845

Виходячи із наведених розрахунків, можна зробити висновок, що за оптимістичним сценарієм прогнозований рівень чистого прибутку може досягти розміру – 66376 млн. грн., за песимістичним збиток досягатиме 66419 млн. грн. Отримання прибутку є метою функціонування комерційних банків, оскільки рішення більшості найважливіших завдань, що стоять перед ними (таких як поповнення резервних фондів, фінансування капітальних вкладень, підтримка іміджу, інших життєво важливих умов функціонування і розвитку, а також збільшення розміру виплачуваних дивідендів), вимагає постійного притоку грошових коштів, одним із джерел яких є прибуток. У реальній практиці ця мета може зовні трансформуватися в інші показники (наприклад, збільшення вартості банку, злиття, поглинання, завоювання

ринку певних банківських послуг і продуктів тощо) залежно від обраної банком стратегії і тактики поведінки на ринку. Її величина залежить від ефективності банківських операцій, від зміни попиту на банківський продукт, від вартості залучених ресурсів і рівня конкуренції. Водночас під час прогнозування прибутку завжди наявний фактор ризику і невизначеності, а звідси і ймовірність отримання негативного фінансового результату (збитку).

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження щодо особливостей управління прибутковістю АТ «Ощадбанку» можна зробити такі висновки.

В умовах фінансової та політичної кризи, прибуткова діяльність вітчизняних банків є головною передумовою нарощування капіталу, подальшого їхнього розвитку та підтримання належної конкурентоспроможності на фінансовому ринку. З огляду на це, прибутковість вітчизняних банків за економічних умов, що зараз склалися, можна вважати основним економічним показником ефективності їх роботи, індикатором фінансової надійності банківської системи.

Поняття прибутку банку розглядається по - різному. Виділено основні чотири теоретичні концепції, які не виключають, а доповнюють одна одну :

- 1) теорія, що визначає прибуток як результат ринкової нерівноваги;
- 2) теорія, що визначає прибуток як прояв монопольної влади;
- 3) теорія, що визначає прибуток як результат четвертого фактора виробництва – “підприємницького таланту”, і відповідно наявності доходу у власника даного фактора – підприємницького прибутку;
- 4) теорія прибутку як результат здійснення нововведень.

Прибуток розглядається в трьох аспектах:

1. прибуток як вираження результату фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та винагорода за підприємницький ризик;
2. прибуток як вираження ефективного управління діяльністю суб'єкта господарювання;
3. прибуток як джерело самофінансування.

Дослідження сутності поняття “прибуток банку”, дозволило визначити, що більшість вітчизняних науковців трактують його саме з точки зору бухгалтерського підходу, що значно спрощує розуміння даної категорії.

Для визначення економічного змісту прибутку необхідно розкрити зміст функцій, що він виконує. До ключових функцій прибутку належать три функції: стимулююча, розподільча і оціночна або облікова (показник ефективності діяльності).

З урахуванням детального аналізу різних наукових поглядів на поняття «прибуток банку» слід надати таке його визначення: це кінцевий фінансовий результат, який має грошову форму, певною мірою є винагородою за здійснений ризик та є підсумком ефективного управління діяльністю банку.

На прибуток банку впливає низка чинників. При цьому найбільшого впливу на прибуток банку завдають зовнішні фактори, які не залежать від його діяльності (економічна криза, політична нестабільність, відсутність правової бази та інші).

На сьогодні більшість банків України зіткнулися з проблемою підвищення ефективності діяльності та відсутністю обґрунтованих системних заходів щодо розробки комплексного механізму управління прибутком з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Механізм управління прибутком банку є динамічною, комплексною організаційно-управлінською підсистемою, що спрямована на забезпечення сталого зростання прибутковості та оптимальну реалізацію потенціалу економічного розвитку банку.

В структуру розробленого механізму управління прибутком банку входить комплекс взаємопов'язаних підсистем управління (організаційна підсистема, підсистема забезпечення, підсистема процедур та підсистема контролю), синергійний ефект взаємодії яких сприяє успішному досягненню головної мети управління прибутком банку – забезпечення максимізації добробуту засновників та учасників банку в поточному та перспективному періодах.

До процесу управління прибутком банку висувається низка вимог: органічна інтегрованість із загальною системою управління банком; комплексний характер формування управлінських рішень; високий динамізм

управління; плюралізм підходів до розробки окремих управлінських рішень; орієнтованість на стратегічні цілі банку.

Аналіз прибутковості – це складне досить складне завдання. Метою аналізу прибутку є виявлення основного центру прибутковості банку та факторів, які впливають на збільшення величини прибутку та підвищення рентабельності банку на основі ефективного управління доходами і витратами.

Перш ніж проаналізувати результати діяльності одного з найбільших банків України щодо його прибутковості (АТ «Ощадбанку»), слід дослідити загальні тенденції щодо динаміки прибутку банківської системи в цілому. Адже вони безумовно позначаються й на діяльності окремих банків.

Фінансовий результат діяльності банківської системи України за підсумком 2016 року був від'ємним та склав (-)159,39 млрд. грн. ((-)66,60 млрд. грн. за 2015 р.).

На підставі розрахунку основних показників, за допомогою яких аналізується прибутковість банку було визначено, що протягом 2015-2016 рр. АТ «Ощадбанк» слід віднести до низькорентабельного банку, оскільки рентабельність його активів та його капіталу не досягають своїх нормативних значень. До того ж вони мають від'ємне значення, що свідчить про зниження економічної ефективності АТ Ощадбанк.

Проведений аналіз зміни чистого прибутку АТ «Ощадбанку» за 2015-2016 рр. показав позитивну динаміку (банк зі збиткових перейшов до групи прибуткових).

Кінцевим фінансовим результатом діяльності банку є прибуток, який формується під впливом низки факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. У цьому випадку виникає необхідність не лише виявлення зазначеного впливу, але й надання кількісної інтерпретації шляхом застосування економіко-математичних методів.

Так, процес формалізації оцінки впливу зовнішніх (фактори характеристики розвитку економіки) та внутрішніх (фактори, що

характеризують розвиток банківської системи) факторів на прибуток банків пропонується представити у вигляді науково-методичного підходу, який передбачає проведення ряду розрахунків.

Методика, запропонована в роботі на основі економіко-статистичних методів, дозволяє як відібрати впливові фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, так і кількісно інтерпретувати їхню дію. Крім того, даний підхід дає змогу оцінити як дію окремого фактору, так і вплив групи факторів, що формують собою кластер, згідно до яких менеджери банку можуть приймати комплексні рішення щодо протидії даним чинникам чи, навпаки, отримання вигоди від них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Варгуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 599 с.
2. Аналітичний огляд банківської системи України за 4 квартал 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016_review.pdf
3. Асаулюк С. Суть та роль стратегічного управління прибутком в умовах фінансової нестабільності / С. Асаулюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Серія Економічні науки. – 2010. – № 5. – С. 87–92.
4. Базилевич К. С. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації економіки / М. Базилевич // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. – 2007. – № 11. – С. 130–132.
5. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь / И. Бернар, Ж. Колли. – М.: 1994. – Т. 1. – 782 с., с.422
6. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств: Спец. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит: Дис... д-ра екон. наук. – Суми, 2000. – 404 с. 32.
7. Білик Т.О. Теоретичні аспекти прибутку // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 8. – С. 8-13
8. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 1998. – 543 с.
9. Богатин Ю.В., Швандар В.А. Производство прибыли: Учебное пособие. – М.: Финансы; ЮНИТИ, 1998. – 256 с.
10. Борисова С. Є. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку / С.Є. Борисова, І. В. Швецова // Весник ДГМА. – 2016. – № 2 (20Е). – С. 145-148.

11. Васильців Т. Г., Марчишак М. В. Прибуток підприємства : особливості його формування та використання у ринкових умовах [Електронний ресурс] / Т.Васильців.—Режим доступу : Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/22_2/152_Was.pdf.
12. Васюренко О.В. Банківські операції: Навчальний посібник – К.: Знання, 2004 р. – 324 с.
13. Волкова І. А. Бухгалтерський облік у банках : навч. посіб. / І. А. Волкова, О. Ю. Калініна. – Київ : Центр навчальної літератури, 2009. – 519 с. с. 186
14. Вольська С. П. Аналіз та шляхи підвищення прибутковості діяльності банку // Фінанси, облік і аудит. – № 15. – 2010. – С. 23-32.
15. Вольська С. П. Аналіз та шляхи підвищення прибутковості діяльності банку / С. П. Вольська // Фінанси, облік і аудит: зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2010. – № 15. – С. 23–32.
16. Донець А.Ю Фактори впливу на фінансовий результат банку / А.Ю. Донець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11744/2/Tezy%20Donets.pdf>
17. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т. 3 / За ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль, Академія народного господарства. – 2001.
18. Енциклопедія банківської справи України / В. С. Стельмаха та ін. / за ред. В. С. Стельмаха. – К. : Молодь, Ін. Юре, 2001. – 680 с.
19. Енциклопедія банківської справи України / В. С. Стельмаха та ін. / за ред. В. С. Стельмаха. – К. : Молодь, Ін. Юре, 2001. – 680 с.
20. Житний П. Світова практика стрес-тестування у банках України / П. Житний, С. Шаповалова, Г. Карамішева // Вісник Української академії банківської справи НБУ. – 2011. – №. 1. – С. 30.
21. Івасів І. Макроекономічне стрес-тестування банків: сутність, підходи та основні етапи / І. Івасів, А. Максимова // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 75–85.

22. Інструкція "Про порядок регулювання діяльності банків в Україні", затв. постановою НБУ № 368 від 28.08.01, зі змін та доп.
23. Інтернет-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.
24. Кобченко Н. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку: Теорія та практика розвитку банківської справи: Збірник наукових праць студентів / Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ; Редкол.: Відп. Ред.. д-р екон. Наук, проф.. Р.А.Слав'юк. – Львів, 2009. – 260 с.
25. Коваленко В. Доцільність побудови системи аналізу економічної ефективності банку на основі використання методу DATA ENVELOPMENT ANALYSIS в механізмі управління прибутком / В. Коваленко, О. Лисянська // «Ефективна економіка». – 2013. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
26. Коваленко В.В. Стресс-тестування в системі управління прибутком банків / В.В. Коваленко, Терзі А.Д. // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. – 2017. - №8. – С. 599-605.
27. Коренєва О.Г. Підходи до формування механізму управління прибутком банку
28. Кох Т.У. Управление банком: в 5 кн., 6-ти частях / Пер. с англ. – Уфа: Спектр, 1993. – Ч. 1. – 164 с.
29. Кочетков В.М., Омельченко, О.В. Основи аналізу комерційного банку [Текст] : навч. посібник. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 96 с
30. Криклій О.А. Управління прибутком банку / О.А. Криклій, Н.Г.Масляк. – Суми :Изд-во УАБС НБУ. – 2008. – 86 с. с. 74
31. Ларіонова К.Л. Методичні підходи до формування механізму управління прибутком банку / К.Л. Ларіонова, О.С. Кузьміна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014 (216). – №4.Т.2– С.230-235.

32. Легостаєва О.О. Вдосконалення методики аналізу доходів банку та його прибутковості / О.О. Легостаєва, О.В. Сопко // Молодий вчений. – 2014.- № 12 (15). – С. 191-194.
33. Лумпов Н.А. Формула прибули: подход к анализу и построению // Финансовый менеджмент. – 2005. – № 3. – С. 3-21.
34. Матвієнко О. С. Шляхи підвищення прибутковості банківської діяльності в Україні / О. С. Матвієнко // Молодий вчений. – 2014. – № 6(1). – С. 169-172.
35. Напрямки розподілу прибутку комерційного банку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [<http://ua.buymore.pro/article/bankovskie-uslugi/236/napravleniya-raspredeleniya-pribyli-kommercheskogo-banka>].
36. Нескородева І.І. Критичний аналіз підходів щодо визначення економічної категорії «Прибутковість банку» / І.І. Нескородева, Н.М. Кузьміна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С.274-277.
37. Никитин С., Глазова Е., Никитин А.В. Прибыль: теоретические и практические подходы // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 5. – С. 20-28
38. Офіційний сайт АТ «Ощадбанку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/>
39. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. / Парасій-Вергуненко І. М. – К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.
40. Петрикiва О. С. Теоретичні аспекти формування прибутковості та визначенн підходів щодо управління прибутковістю комерційного банку // Бізнес Інформ. – 2011. – №8. – С. 145-147.
41. Пірог Д. В. Формування і розподіл прибутку банку / Загальні питання економіки. – 2010. – №24. – С. 70-75.
42. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”: Положення, затверджене Наказом Міністерства

фінансів України від 31.03.99 № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

43. Попович О.М. Прибуток як чинник ринкової самоорганізації // Економіка і прогнозування. – 2001. – № 1. – С. 77-85.

44. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Затверджені постановою Правління Національного банку України від 18.06.2003 № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

45. Пронский Л.М. Три источника прибыли: Введение в общую теорию прибыли, рынка и денег. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 40 с

46. Ревич М.Я. Методи аналізу та розподілу банківського прибутку / М.Я. Ревич // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2013. – № 1 (37). – С. 114-120.

47. Ревич М.Я. Механізм управління прибутковістю банків / М.Я. Ревич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.13. – 243-247.

48. Рибак О. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища [Електронний ресурс] / О. Рибак, Н. Галай. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

49. Рибалка О.О. Підходи до управління прибутком банку / О.О. Рибалка // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2007. – № 11. – С. 161-165., с. 164, 165

50. Русіна Ю.О., Ліпінська Д.Ю. Прибуток як складова фінансової стійкості комерційного банку / Ю.О. Русіна, Д.Ю. Ліпінська // Вісник КНУТД .- 2014. - №3. – С. 96-101.

51. Сало І.В. Необхідність аналізу показників прибутку банку [Текст] / І.В. Сало, О.О. Лисянська. – 2010. Збірник наукових праць УАБС НБУ.

52. Синки Джозеф Ф. Управление финансами в коммерческих банках / Джозеф Ф. Синки. – М.: 1994. – 820 с., с.295

53. Скаско О. Удосконалення системи управління ризиками в банках України / О. Скаско // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 274–279.

54. Словник банківських термінів / А. Г. Завгородній, О. М. Сліпушко, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – К.: Видавництво Аконіт, 2000. – 605 с., с.392

55. Табачук Г.П. Прибутковість банку та методи її оцінки / Г.П. Табачук, Ю.П. Табачук // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012, Вип. 1 (44). – С.361-366.

56. Череп А. В., Рурка Г. І. Методичні підходи до аналізу прибутку комерційного банку на прикладі ПуАТ АКБ «Індустріалбанк»[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2011_I/part1/6.pdf

57. Шульженко Г. Методичні засади управління прибутком банку на основі мережевого планування / Г. Шульженко // Вісник української академії банківської справи. – 2014. – 2 (37). – С. 50–62.

58. Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 311 с.

59. Ящук Є. Прибуток банківської діяльності як основа її стабільності / Є. Ящук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць / ДВНЗ УАБС. – Суми. – 2012. – № 36. – С. 319–327.

ДОДАТКИ

**ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2016 РОКУ
(у тисячах гривень,
за винятком прибутку на акцію, зазначеного в гривнях)**

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2016 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2015 року
Процентні доходи	5, 30	19 488 683	18 390 444
Процентні витрати	5, 30	(13 608 785)	(12 499 913)
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД ДО ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ НА ПОКРИТТЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗНЕЦІНЕННЯ АКТИВІВ, ЗА ЯКИМИ НАРАХОВУЮТЬСЯ ПРОЦЕНТИ		5 879 898	5 890 531
Формування резерву на покриття збитків від знецінення активів, за якими нараховуються проценти	6, 30	(3 202 752)	(15 734 914)
ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД/(ЗБИТОК)		2 677 146	(9 844 383)
Комісійні доходи	7, 30	2 912 483	2 131 468
Комісійні витрати	7, 30	(787 641)	(497 312)
Чистий збиток від операцій з іноземною валютою	8	(3 601 732)	(4 867 632)
Чистий прибуток від реалізації інвестицій, наявних для продажу	30	3 245	382
Чистий прибуток від операцій з фінансовими інструментами, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибутки або збитки	10, 30	3 676 053	6 351 993
Розформування/(формування) резерву на покриття збитків за іншими операціями	6	1 065 068	(1 422 906)
Чисті інші доходи	30	94 726	121 121
ЧИСТИЙ НЕПРОЦЕНТНИЙ ПРИБУТОК/(ЗБИТОК)		3 362 202	1 817 114
ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ	9, 30	(5 576 255)	(4 245 809)
ПРИБУТОК/(ЗБИТОК) ДО ОПОДАТКУВАННЯ		463 093	(12 273 078)
Відшкодування з податку на прибуток	11	992	-
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК/(ЗБИТОК) ЗА РІК		464 085	(12 273 078)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД/(ЗБИТОК):			
<i>Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:</i>			
Чиста зміна резерву переоцінки майна за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток		811 723	(41 633)
<i>Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:</i>			
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, наявних для продажу		1 380 033	441 949
Рекласифікація переоцінки інвестицій, наявних для продажу, що були реалізовані протягом року		(3 245)	(382)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД		2 188 511	399 934
ВСЬОГО СУКУПНОГО ДОХОДУ/(ЗБИТКУ) ЗА РІК		2 652 596	(11 873 144)
ПРИБУТОК/(ЗБИТОК) НА АКЦІЮ			
Середньозважена кількість звичайних акцій для розрахунку базисного та розбавленого прибутку/(збитку) на акцію	12	29 722	25 777
Базисний та розбавлений прибуток/(збиток) на акцію (гривні)	12	15 614	(476 125)

Від імені Правління:

А. Г. Пишний
Голова Правління

25 квітня 2017 року

Виконавці: Рибалка О.В., 279-71-16, Заднепровський К.Г., 278-60-22

Примітки на сторінках 7-92 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Г. С. Костенко
Головний бухгалтер

25 квітня 2017 року

**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2016 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	31 грудня 2016 року	31 грудня 2015 року
АКТИВИ:			
Грошові кошти та рахунки у Національному банку України	13, 30	10 438 941	5 632 365
Кошти в банках	14, 30	31 150 549	17 775 189
Фінансові інструменти, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибуток або збиток	15, 30	17 148 763	10 095 933
Кредити, надані клієнтам	16, 30	65 946 584	65 462 189
Інвестиції, наявні для продажу	17, 30	65 009 361	47 441 862
Інвестиції, що відображаються за амортизованою вартістю	18, 30	12 640 713	7 195 975
Інвестиції в дочірні компанії	19, 30	24 800	24 800
Основні засоби та нематеріальні активи	20	6 535 809	3 945 327
Передплата з податку на прибуток	11	271 521	299 817
Відстрочені активи з податку на прибуток	11	-	80 672
Інші активи	21	1 440 173	1 178 882
ВСЬОГО АКТИВІВ		210 607 214	159 133 011
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:			
Кошти банків	22, 30	4 639 317	16 557 088
Рахунки клієнтів	23, 30	145 586 238	94 269 726
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	24, 30	33 418 838	29 498 132
Інші запозичені кошти	25, 30	7 039 869	7 200 519
Інші зобов'язання	26, 30	1 001 614	1 731 009
Субординований борг	27, 30	2 807 088	2 536 133
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	11	374 063	-
Всього зобов'язань		194 867 027	151 792 607
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
Акціонерний капітал	28	35 108 980	30 153 460
Резерв переоцінки будівель		1 820 998	1 193 252
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу		576 751	(800 037)
Непокритий збиток		(21 766 542)	(23 206 271)
Всього власного капіталу		15 740 187	7 340 404
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		210 607 214	159 133 011

Від імені Правління:

А. Г. Пишний
Голова Правління

25 квітня 2017 року

Виконавці: Рибалка О.В., 279-71-16, Заднепровський К.Г., 278-60-22

Примітки на сторінках 7-92 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Г. С. Костенко
Головний бухгалтер

25 квітня 2017 року